

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

**Evli Çalışan Kadınlar ile Evli Çalışmayan
Kadınların Evlilik Uyumunun İncelenmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Merve Tuğba Kılıç Gergin

İstanbul, 2023

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

**Evli Çalışan Kadınlar ile Evli Çalışmayan
Kadınların Evlilik Uyumunun İncelenmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Merve Tuğba Kılıç Gergin

Tez Danışmanı: Prof Dr Necmettin Doğan

İstanbul, 2023

Hazırlamış olduğum bu çalışma zgn bir çalışma olup YÜK ve İTİC Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olacak şekilde hazırlanmıştır. Bu çalışmayı hazırlarken bilimsel etik kurallarının tümüne riayet ettiğimi; faydalandığım tüm kaynakları belirttiğimi ve herhangi bir kaynaktan ayrıntılı alıntı olmadığını bildiririm. Bu tezin içerdiği bütün konular kendi görüşüm olmakla birlikte İstanbul Ticaret niversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Merve Tuğba Kılıç Gergin

ÖZET

Çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada 63 çalışan ve 99 çalışmayan olmak üzere 162 evli kadın yer almaktadır. Araştırmada bulunan verilerinin elde edilmesinde nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılarak katılımcıların evlilik ilişkilerindeki uyumunu belirlemek amacıyla Evlilik Uyumu Ölçeği kullanılmıştır. Çalışan evli kadınların %55,6'sı 24-35 yaş ve çalışmayan kadınların %58,6'sı 36 yaş ve üzerindedir. Çalışan kadınların %58,7'si lisans veya altı eğitim düzeyinde iken çalışmayan kadınların oranı %90,9'u lisans veya altı eğitim düzeyindedir. Çalışan evli kadınların %15,9'u mimar, %12,7'si öğretmen ve 9,5'i insan kaynakları uzmanıdır. Çalışan kadınların evlilik yaşları %76,2 ile 25 yaş ve üzeri iken çalışmayan kadınların evlilik yaşları %57,6 ile 18-24 yaş arasındadır. Çalışan kadınların %39,7'i 2 çocuğa sahipken çalışmayan evli kadınların %48,5'i 2 çocuk sahiptir. Eşleri ile sorumluluklarını paylaşan çalışan kadınların oranı %88,9 iken çalışmayan kadınlarda bu oran %90,9'dur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Fakat eşleri ile sorumluluklarını paylaşan çalışan ve çalışmayan kadınlarda evlilik uyumlarının eşleri ile sorumluluklarını paylaşmayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat hem çalışan ve hem de çalışmayan kadınlarda yaş, eşin yaşı, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, evlilik süresi, evlilik yılı ve çocuk sayısına göre evlilik uyumlarının farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: çalışan kadın, çalışmayan kadın, evli kadın, evlilik uyumu

ABSTRACT

In this study, which aims to examine the marital adjustment of working and non-working married women, there are 162 married women, 63 of whom are working and 99 are non-working. In order to obtain the research data, the Marriage Adjustment Scale was used to determine the compatibility of the participants in their marital relations by using the survey method, which is one of the quantitative research methods. 55.6% of working married women are aged 24-35 and 58.6% of non-working women are 36 years and older. While 58.7% of working women are at undergraduate or below education level, 90.9% of non-working women are at undergraduate or below education level. Of working married women, 15.9% are architects, 12.7% are teachers and 9.5 are human resources specialists. While the marriage age of working women is 76.2%, 25 years and over, the marriage age of non-working women is between 18-24 years, with 57.6%. While 39.7% of working women have 2 children, 48.5% of non-working married women have 2 children. While the rate of working women who share their responsibilities with their spouses is 88.9%, this rate is 90.9% for non-working women.

According to the findings obtained from the research, it was determined that the marital adjustment of working and non-working women did not differ. However, it has been determined that working and non-working women who share their responsibilities with their spouses have higher marital adjustment than those who do not share their responsibilities with their spouses. However, in both working and non-working women, it was observed that marital adjustment did not differ according to age, spouse's age, education level, spouse's education level, duration of marriage, year of marriage and number of children.

Keywords: working woman, non-working woman, married woman, marital adjustment

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. EVLİLİK UYUMU	5
1.1. Evlilik Kavramı	5
1.2. Evliliği Etkileyen Faktörler	6
1.3. Evlilik Uyumunu Kavramı.....	8
1.3.1. Evlilik Uyumuna Dair Kuramsal ve Kavramsal Yaklaşımlar	10
1.3.1.1. Psikanalitik Kuram.....	10
1.3.1.2. Lewis ve Spainer’in Uyumlu Evlilik Modeli	11
1.3.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	11
1.3.1.4. Sosyal Mübadele Modeli	12
1.3.1.5. Öğrenme Kuramı.....	12
1.3.1.6. Sevginin Evrimi Kuramı	13
1.3.1.7. Bağlanma Kuramı.....	13
1.3.1.8. Romantik Aşk Kuramı	14
1.3.1.9. Kişiler Arası İletişime Dair Sosyal – Bilişsel Kuram.....	14
1.3.1.10. Yükleme Kuramı.....	15
1.3.1.11. Evlilikte Üçgen Modeli	15
1.3.2. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler.....	16
1.3.3. Evlilik Uyumuna İlişkin Yapılan Çalışmalar.....	18
İKİNCİ BÖLÜM	21
2. KADINLARDA ÇALIŞMA HAYATI VE EVLİLİK UYUMU	21
2.1. Kadının Değişen Konumu ve İş Yaşamına Katılımı	21
2.2. Kadının Çalışma Hayatına Bakışı.....	23
2.3. Evli Kadınların Çalışma Koşulları	24
2.3.1. Fiziksel Koşullar	25
2.3.2. Psikolojik Koşullar	26

2.3.3.	Çalışma Yaşamında Evli Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar	26
2.3.4.	İş-Aile (Rol) Çatışması.....	27
2.3.5.	İş Tatmini ve Yaşam Memnuniyeti	28
2.4.	Çalışma Yaşamındaki Kadının Aile İçi Görevleri ve Görevlerindeki Değişmeler	29
2.4.1.	Kadının Aile İçi Görevleri.....	30
2.4.2.	Çalışan Kadının Aile İçi Kararlara Katılımı.....	32
2.5.	Çalışan Kadının Sorunları.....	34
2.5.1.	Anne Olarak Karşılaşılan Güçlükler	34
2.5.2.	İş Kadını Olarak Karşılaşılan Güçlükler.....	35
2.5.3.	Ev Kadını Olarak Karşılaşılan Güçlükler	35
2.6.	Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumları	36
2.7.	Çalışan Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini	38
2.7.1.	Evli Kadınlarda Evlilik Uyumu	40
2.8.	Evli Çalışmayan Kadınların Evlilik Uyumu	41
2.9.	Kadınların Çalışma Koşulları ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki Konusunda Araştırmalar.....	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		45
3.	YÖNTEM	45
3.1.	Araştırma Yöntemi.....	45
3.2.	Araştırmanın Evren ve Örneklemi	45
3.3.	Veri Toplama Aracı.....	45
3.3.1.	Evlilik Uyumu Ölçeği.....	46
3.4.	Verilerin Analizi	46
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		48
4.	BULGULAR.....	48
BEŞİNCİ BÖLÜM		633
5.	TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	633
5.1.	Tartışma ve Sonuç	633
5.2.	Öneriler	688
KAYNAKÇA		70

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları.....	49
Tablo 2. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Mesleki Özelliklerine Göre Dağılımları.....	50
Tablo 3. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Eşlerinin Mesleki Özelliklerine Göre Dağılımları.....	51
Tablo 4. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Evlilikle İlgili Özelliklerine İlişkin Dağılımları.....	52
Tablo 5. Çalışan Evli ve Çalışmayan Evli Kadınların Evlilik Uyumu Ölçek Sorularına Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test Sonuçları.....	53
Tablo 6. Evlilik Uyumu Ölçeğine Ait Çarpıklık ve Basıklık Değeri.....	55
Tablo 7. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test Sonuçları.....	56
Tablo 8. Çalışan Evli Kadınların Demografik ve Evlilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney Test Sonuçları.....	56
Tablo 9. Çalışan Evli Kadınların Aylık Gelir ve Çocuk Sayılarına Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları	57
Tablo 10. Çalışmayan Evli Kadınların Demografik ve Evlilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test ve Mann-Whitney Test Sonuçları.....	57
Tablo 11. Çalışmayan Evli Kadınların Aylık Gelir ve Çocuk Sayılarına Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA ve Kruskal Wallis Test Sonuçları.....	58
Tablo 12. Kadınların Demografik ve Evlilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test ve Mann-Whitney Test Sonuçları.....	59
Tablo 13. Kadınların Aylık Gelir ve Çocuk Sayılarına Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları.....	60

GİRİŞ

Evlilik, insan yaşamının pek çok yönü üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Çiftlerin yaşam koşullarında gerçekleşen değişiklikler, ev değişiklikleri ve kültürel değişiklikler bu süreçte meydana gelmektedir. Değişiklikler ile birlikte evlenen bireylerin evlilik sürecine uyumu ve birbirlerinin aile yapıları evlilik üzerinde etkiye sahiptir. Evlilik uyumu, bir ailenin yaşamı için son derece önemli bir husustur. Bu, evliliğin isteğe bağlı ve zorunlu yönleri arasında bir uyum yakalamak ile alakalıdır. Evlilik uyumu, bir evlilikteki istek ve beklentilerin yerine getirilmesi derecesiyle belirlenmektedir. Eşler arasında iyi bir temas olması, uyumlu olabilmelerinin ilk şartıdır. Evlilik uyumu uzun bir zaman göz ardı edilen bir konu olmuştur fakat günümüzde uzmanların ele alması gereken önemli bir konu haline almıştır. Evlilik yalnızca iki kişi bireyden meydana gelen bir kurum olarak değil; her iki bireyin birbirleriyle uyum içerisinde hayatlarını devam ettirmesi ve zamanla birbirlerine, değişen şartlara göre uyum sağlaması olarak ifade edilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı evli çalışan kadınlar ile evli çalışmayan kadınların evlilik uyumlarının incelenmesidir.

Araştırmanın Önemi

Evlilik kavramı, toplumdan topluma farklılık gösterse de her çevrede evliliğe gösterilen önem ve değer tarihten bugüne dek değerini koruyarak artmıştır. Bireyin hayatının birçok yönüne etki eden evlilik kurumu ve evlilik terimi hem toplumda hem de bilimsel alanda üzerinde oldukça fazla yoğunlaşılan konulardandır (Çatal ve Kalkan, 2019).

Fowers (1993), evliliği kişinin mutlu olmasının ve onun gelişimine olanak sağlayan bir başka kişilik ile kendi kişiliğini bir araya getirerek yeni bir oluşum meydana getirmek şeklinde ifade etmiştir. Cüceloğlu (2017) ise farklı cinsiyetlerdeki iki bireyin oluşturduğu yaşamsal, sosyal, ekonomik ve psikolojik temelleri olan kendine has bir beraberlik olarak ifade etmiştir. Genel olarak bir tanımdan bahsedilecek olunursa evlilik, iki bireyim yaşamış olduğu ilişkide devlete hak ve yetki

veren bireyleri yasal kapsamda birleştiren ve doğan çocuklara toplumsal pozisyon edindiren bir ilişki biçimi şeklinde ifade edilebilir (Karaoğlu, 2019).

Dünyada ve ülkemizde hızlı bir şekilde gerçekleşen kültürel, sosyal ve ekonomik değişikliklerin neticesinde evlilik ilişkisinde de değişiklikler gözlemlenmekte; evlilikte yaşanan problemlerin çeşitleri bulunmaktadır. Bu da eşler arasındaki uyum sorunlarının artmasına yol açmaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008). Söz konusu evlilik uyumunu tanımlamak olduğu zaman Tutarel ve Çabukça (2002) bunu “birbirleriyle iletişim durumunda olan, evliliklerine ve ailelerine etki eden hususlarda ortak bir görüş ve fikir oluşturabilen ve problemlerini olumlu bir biçimde değerlendiren çiftlerin evliliği” olarak ifade etmektedirler. “Evlilik uyumu, ebeveynlik hususunda eşlerin birbirlerine desteğini, çocuklarıyla ilişki kurmak için isteklerini ve çocuk ile alakalı hususlarda birbirlerinin fikirlerine olan saygılarını, çocuk ile ebeveynler arasındaki bağın gücünü ve de çocuğun bağlılığı için ebeveyn desteğini geliştirmektedir” (Darya, 2007).

Fışiloğlu (2001) de evlilik uyumunun, evlilikte meydana gelebilecek değişikliklere hazırlıklı olan eşlerin bu değişiklikleri birbirlerine ve evliliğin genel boyutlarına uyum sağlayacak şekilde onayladıklarını söylediklerini ifade etmiştir.

Evlilik bir süreç olarak incelendiğinde ve bu süreçte farklı özellikler elde edebilen yaşayan bir organizmaya benzer özellikler bulundurduğu düşünüldüğünde; evliliğin başladığı yerden aynı şekilde sabit kalamayacağı ve yaşanabilecek farklılıklara uyum sağlamanın sağlıklı gelişmesinde etkisi olduğu neticesine varılmaktadır. Aynı zamanda tanımlamalar ortak yaşamı paylaşırken uyum gerektiren durumlarla karşı karşıya kalan çiftlerin böyle durumlarda birbirlerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlayıp sürece daha kolay ayak uydurmalarında aralarında sağlıklı ilerleyen bir iletişim şekli olmasının oldukça büyük bir önemi bulunmaktadır. Aynı zamanda sağlıklı bir iletişim kurabilmenin neticesinde birbirlerine istek ve ihtiyaçlarını daha doğru bir şekilde bildirip birbirlerini daha iyi anlayan çiftler arasında tartışmaların daha az yaşanabileceği, mevcut bulunan sorunların da daha kolay çözülebileceği ve bu durumun da çiftlerin evlilik uyumlarını yükseltebileceği öne sürülmektedir

Araştırmanın Problemi

Dünyanın genelinde ve yaşadığımız ülkede hızlı bir şekilde gerçekleşen kültürel, sosyal ve ekonomik değişikliklerin neticesinde evlilik ilişkisinde de değişiklikler

gözlemlenmekte; evlilikte yaşanan problemlerin çeşitleri bulunmaktadır. Bu da eşler arasındaki uyum sorunlarının artmasına yol açmaktadır. Evlilik ve evlilik uyumu üzerine yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde çiftlerin eğitim seviyeleri, yaşları, gelir düzeyleri, evlenme yaşları, evlilik türleri vb. unsurların da evlilik uyumu üzerinde etkisi olduğu gözlemlenmektedir.

Eşlerin evliliklerinde uyumu sağlayabilmek için paylaşmayı, beraber plan yapabilmeyi, özellikle önemli olan hususlar için ortak kararlar alabilmeyi, yükümlülük almayı ve uzlaşmayı bilmeleri gerekmektedir. Evlilik uyumu üzerine yapılan araştırmalarda cinsiyet, yaş, evlilik şekli, evlilik yaşı, tanışma süresi, evlilik süresi, cinsellik, çocuk sahibi olma ve meslek hayatı etkenlerinin her birinin ayrı ayrı veya birlikte evlilik uyumuna etki ettiği saptanmıştır.

Toplumsal yapının değişmesi ve kolektif yaşama geçişle birlikte kadınlar hem yurt içinde hem de yurt dışında ekonomik yaşama katkı sağlamıştır. Çalışma hayatı, kadınlara sadece ekonomik özgürlük sunmakla kalmaz, aynı zamanda aile içindeki yerlerini geliştirme ve daha da iyileştirme fırsatı vererek özgüvenini ve toplumsal prestijini artırmaktadır. Bu, sosyal ve ekonomik gelişmelerden yararlanmalarını ve işgücü piyasasına katılımlarını artırmayı mümkün kılmaktadır. Kadınlar, işgücüne katılımda herhangi bir yasal ayrımcılığa tabi değildir. Ancak aile hayatında kendilerine yüklenen sorumluluklar, çalışıp çalışmamayı tercih etmelerine neden olmakta ve mesleki gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Kadınların iş gücüne katılabilmeleri, iş ve aile hayatını uzlaştırabilmeleri için ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumluluklarını eşleriyle paylaşmaları ve çalışan kadınlara devlet desteği sağlamaları çok önemlidir.

Kadınlar, çalışma hayatlarında farklı pozisyonlarda çalışırken de kendilerinden olması beklenen toplumsal cinsiyet rollerine uygun hareket etmeye çalışırlar. Belirli bir sosyal sistemde ve toplumda kadın ve erkek ortak değerleri bir arada paylaşarak yaşarlar. Ancak kültürel açıdan tanımlanmış toplumsal cinsiyet rollerine uygun tutum ve uygulamalar sonucunda onlara farklı roller verilir. Çalışan kadınların evlilik ve/veya çocuk sahibi olma nedeniyle işlerini kaybetme korkusu, maddi olarak işlerini kaybedebileceklerini ve yaşam koşullarının zorlaşabileceğini düşündürmekte, bu da çalışan kadınları zora sokmaktadır. Çalışmayan kadınları ise genellikle hayatlarının monotonluğundan, sürekli çocuk ve ev işleriyle ilgilenme ihtiyacından, kendilerine zaman ayıramamaktan şikâyet etmektedirler.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma 63 çalışan ve 99 çalışmayan evli kadın olmak üzere toplam 162 evli kadının yöneltilen sorulara vermiş olduğu yanıtla ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EVLİLİK UYUMU

1.1. Evlilik Kavramı

Aile toplumun en küçük temel taşı olarak kabul edilmekte ve evlilik ilişkisi üzerine kurulmaktadır. Bu nedenle evlilik toplumun kültürel ve sosyal sürdürülebilirliğinde önemli bir konuma sahip olmaktadır (Parlar ve Akgün, 2018). “Çiftlerin evlilik akdini imzalayarak birlik sağlaması ile ailenin temelleri atılmaktadır. Evlilik ve aile kavramı arasında bazı farklar vardır. Aile kavramı bir kurumu veya toplumsal grubu ifade ederken evlilik, çiftlerin hayatı paylaşmak ve çocuk sahibi olmak için yaptıkları bir sözleşme olarak ifade edilmektedir” (Özgüven, 2014). Toplumun en küçük birimi olan aile yapısının sağlığı için evlilik ilişkisinin sağlığı oldukça önemlidir.

“Evlilik toplum tarafından kabul edilen önemli bir yaşam biçimidir. Bu yaşam biçimi ile aile, toplum tarafından belirlenen koşullar altında oluşturulur. Bu çift, yeni doğan çocukları ile birlikte toplumda yeni bir neslin ortaya çıkmasını sağlamaktadır” (Kasapoğlu, Kutlu ve Durmuş, 2017). Evlilik hukuk ve devlet karşısında iki bireyin beraberliğini bildirmesi ile başlamaktadır. Ayrıca evlilik, bireylerin aynı evde yaşam sürmek, kuşakların devamı için çocuk sahibi olmak ve ortak yaşantılar paylaşmak gibi hedeflerle yapmış oldukları bir çeşit sözleşme şeklinde ifade edilmektedir (Özgüven, 2014).

Literatüre bakıldığında kişinin yaşamında böyle önem arz eden evlilik konusunun farklı araştırmacılarca farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Giddens (2006) evliliği, toplumsal olarak tasdiklenen cinsel birleşme şeklinde yorumlamaktadır. Fowers (1993) “evliliği kişinin mutlu olmasının sağlayan ve onun gelişimine olanak sağlayan bir başka benlikle kendi benliğini bir araya getirerek yeni bir birim oluşturma şeklinde ifade etmiştir.” Cüceloğlu (2017) ise farklı cinsiyetlerdeki iki bireyin oluşturduğu yaşamsal, sosyal, ekonomik ve psikolojik temelleri olan kendine has bir beraberlik olarak ifade etmiştir. Genel olarak bir tanımdan bahsedilecek olunursa evlilik, iki bireyin yaşamış olduğu ilişkide devlete hak ve yetki

veren bireyleri yasal kapsamda birleştiren ve doğan çocuklara toplumsal pozisyon edindiren bir ilişki biçimi şeklinde ifade edilebilir (Karaoğlu, 2019).

Tarhan (2012) evliliği toplumlar arasında farklı olsa da içerisinde bulunulan toplumca resmi olarak kabul edilen beraberlik olarak tanımlamıştır.

Özgüven (2020) ise evliliği insan ırkının devamı, bireyin ve toplumun potansiyel ve becerilerini fark etmesi için en gerekli kurum olarak görmektedir. Turner ve Helms (1994) evliliği, çiftlerin mevcut ilişkilerindeki hak ve yükümlülüklerini içeren yasal bir anlaşma olarak tanımlayarak evliliğin hukuki boyutuna odaklanmışlardır (Ulaşoğlu, 2020). Bireyler hayatlarını bu sözleşmeye bağlarlar. Evlilik temel olarak bir ilişki içinde olan bireylerin barındırılması, beslenmesi, korunması vb. aile kurmak, çocuk büyütmek, ebeveynlik yapmak, gelişimsel hastalık, kaza, maddi kayıp vb. yardıma ihtiyaç duyabilecekleri alanlarda destek sağlamaktadır (Aksaray, 2013).

Evlilik konulu yapılan farklı tanımlamalar ve araştırmacılar ele alındığında evliliğin sosyolojik, biyolojik, psikolojik, kanuni ve ekonomik vb. çok yönlü bir kavram olduğu görülmektedir.

1.2. Evliliği Etkileyen Faktörler

Evlilik süresi diğer bir ifadeyle aile beraberliği, eşlerden birinin ölümü ile doğal olarak sonlanmaktadır. Diğer yandan farklı sosyal ve ekonomik etkilerin eşler arasındaki evliliğin gönüllü olarak sonlandırılması neticesi meydana gelen boşanmayı etkilediği düşünülmektedir. Evlilik yaşı, sosyal ve kültürel yakınlık, eğitim seviyesi, iş yaşamı, çocuk sahibi olma ve gelir durumu bunlardan birkaç tanesidir.

Evlenme Yaşı

Değişiklik arz eden sosyal idealler altında, gençler yeni düşüncelere daha hassas olmaktadır. Diğer taraftan geleneksel değerler ileri yaştaki insanlar için daha çok önemlidir. Bu durumda evlilik yaşı boşanma ihtimalini belirlemede önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra evlilik yaşı, evlenecek çiftler için birbirlerini tanımak ve evliliği sağlıklı olarak devam ettirmek yönünden birtakım sorunlar oluşturabilmektedir. Literatürde bazı çalışmalar bir çiftin evlendiği yaşın boşanma üzerinde ciddi bir olumsuz etki oluşturduğunu ortaya koymuştur (Sanizah vd., 2014). Bu nedenle çift ne kadar genç evlenirse boşanma ihtimali de o kadar yüksek olmaktadır. Turğut (2014) yapmış olduğu çalışmada Türkiye’de evlenme yaşının evliliklerde problemlere neden olduğunu kabullenirken bu durumun boşanma üstünde

doğrudan bir etkisi olmadığını ifade etmektedir. Diğer yandan kadınlar için erken evlilik yaşının ve erkekler için eşlerinin genç yaşının evliliğin geneli üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu ifade edilmektedir.

Eğitim

Aile içerisindeki eşlerin geleneksel rol beklentileri, toplumsal sistemdeki farklılıklar ve kişisel eğitim seviyelerindeki artış sebebiyle farklılık göstermektedir. Yüksek derecede eğitime sahip bireylerin boşanma ve evlenmemiş bireyler ile ilgili olumlu fikirlere sahip oldukları bilinmektedir. Diğer taraftan eğitim derecesi düşük olan kişiler boşanmış bireylere karşı kötümser bir davranışa sahip olmaktadır (Turgut, 1996).

Beraber öğrenmek, yapıcı tenkit sunmak ve ortak kültürel aktivitelere katılım sağlamak evli çiftlerin sağlıklı bir aile ortamı yaratmasına ve sürdürmesine katkı sağlayabilir. Diğer yönden ortaklar arasındaki eğitim standartlarındaki farklılıklar aynı atmosfere sahip olmayı güçlendirip boşanma sürecine kadar gidebilmektedir (Battal, 2008). İlaveten Sosyal Değiş-Tokuş modelinde ifade edildiği üzere bir erkeğin kadına göre daha yüksek eğitim düzeyine sahip olması kadın tarafından gelir ve statü bakımından olumlu görülecek ve evlilik üzerinde bağlayıcı bir etkiye sahip olacaktır. Diğer taraftan kadınların erkeklere göre daha fazla eğitim öğrenim seviyesine sahip olması bu ilişki etkisini zayıf düşürmektedir. Becker (1981)'e göre kadın eğitimindeki artış işgücü piyasasında daha rahat iş bulmalarını sağlamaktadır ve bu durumda edineceği ekonomik özgürlük de boşanma üzerindeki etkisini arttırmaktadır (Harkönen ve Dronkers, 2006).

Gelir ve İstihdam

Gelir ve istihdam problemlerin çözümlenmesinde yardımcı olma bakımından çiftlerin eğitim ve gelir ile tanımlanan sosyal ve ekonomik seviyeyi ve eğitimin eşler arasında sağladığı başarılı iletişim evliliklerin başarısı üzerinde etkili olmaktadır. Diğer taraftan ekonominin oluşturduğu stres, ailedeki ekonomiden doğan gerilimleri yükseltmekte ve eşlerin kendi arasındaki duygusal dayanışmayı azaltmaktadır (Amato ve Preveti, 2003).

Çocuk

Eşlerin sahip olduğu çocuk sayısı, çocuk sahibi olma zamanı ve evlilik yaşı gibi faktörler boşanmanın sosyo-demografik belirleyicileri arasındadır (Berrington ve Diamond, 1999). Geniş ailelerde kadınların aile kimlikleri haricindeki değerleri azalırken çocukların değeri artmaktadır. Bu nedenle geniş ailelerde boşanma

olasılığının daha az olduğu öne sürülmektedir. Murhpy (1985)'e göre evdeki çocuk eksikliği ve büyük aile tipi boşanma ihtimalini arttırmaktadır. Çocuk sahibi olan aile boşanma ihtimalini azaltabilmektedir. Aynı zamanda erken çocuk sahibi olmanın boşanma üstündeki geniş aile tipine sahip olmaktan daha fazla tesiri olduğu ifade edilmektedir (Levinger, 1965).

Çevre ve Kötü Alışkanlıklar

Evliliğin yarattığı yeni sosyokültürel ilişkiler, sosyal değerlerden ve normlardan etki görmektedir (ASPB, 2015). Sosyal ve kültürel temellerdeki benzerlikler, evlenecek çiftler arasındaki uyum ile ilişkilidir. Netice olarak düşük sosyal ve ekonomik, kültürel benzerliğin uyumu azaltması olasıdır Turğut (1996) Türkiye'de evli çiftlerin eğitim düzeylerinin, yetiştirme şekillerinin, dini inançlarının birbirinden farklı olduğunu ve bu durumun boşanma riski yarattığını öne sürmektedir (Turğut, 2011).

1.3. Evlilik Uyumu Kavramı

Dünya genelinde ve yaşadığımız ülkede yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler sonucunda evlilikte de değişimler gözlenmekte; Evlilikte çeşitli sorunlar meydana gelmektedir. Bu durum da eşlerin kendileri arasındaki uyum sorunlarının artmasına neden olmaktadır (Şener ve Terzioğlu, 2008). Ancak hayatlarına katılan çiftlerin bu hedefe ulaşabilmeleri için mutlu olabilmeleri için evliliğin uyumlu olması gerekmektedir. (Çakır, 2008).

Tutarel ve Çabukça (2002) evlilik uyumunu, "evliliğini ve ailesini etki altına alan bahislerde ortak fikir ve görüş oluşturabilen, sorunlarını olumlu değerlendirebilen akraba çiftlerin evliliği" olarak tanımlamaktadır. Evlilik uyumu, eşlerin çocuk yetiştirmede karşılıklı desteğini, çocuklarla etkileşime girme isteklerini ve çocuklarla ilgili konularda birbirlerinin görüşlerine saygı duymalarını, çocuk ile anne baba arasındaki bağın gücünü ve anne babanın çocuğa desteğini artırmaktadır (Darya, 2007).

“Evlilik ile ilgili araştırmalarda konu farklı açılardan değerlendirilse de 2000'li yıllardan itibaren araştırmaların odak noktası evlilik uyumu, evlilik doyumu vb. konular olmuştur. Sorulara ağırlık verdiği görülmektedir” (Derici, 2018). “Evlilik doyumu yüksek olan çiftlerin uyumlarının da yüksek olduğunu ve bu kavramların birbirinden farklı olmadığını iddia eden araştırmacılar da bulunmaktadır” (Erbek vd,

2005). “Ancak evlilik doyumunda bireylerin öznel tatmin ve mutluluk duygularının da yer aldığını, evlilik uyumunda eşler arası ilişkinin kalitesinin ele alındığını, dolayısıyla bu kavramların aynı kavramlar olmasına rağmen aynı kavramlar olduğunu vurgulayan araştırmacılar da mevcuttur” (Akar, 2005; Erbek ve ark., 2005)

“Eşler arası uyumu ölçmek için farklı yaklaşımlar vardır. Bazı araştırmacılar uyumu ölçerken eşlerin evlilikleri hakkında ne hissettikleriyle ilgilendiler ve uyumun belirleyicisi olarak bireylerden evlilik mutlulukları hakkında bilgi almışlardır” (Yılmaz, 2001). “Bazı araştırmacılar ise eşler arasındaki uyumu çiftlerin ayrı duyguları olarak görmezler; iletişim, çatışma vb. Durumları içeren ilişkinin bir özelliği olarak kabul edilmiştir” (Yılmaz, 2001).

Tutarel-Kışlak ve Çubukça'ya göre en çok tartışılan evlilik kavramlarından biri olan evlilik uyumu, evliliğin istenen ve istenmeyen yararları arasında denge kurma durumu olarak ifade edilmekte; Birbirleriyle açık iletişim kurabilen, sorunların çözümünde ve karar vermede birlikte hareket edebilen çiftlerin uyumlu bir evlilik içinde yaşadıkları belirtilmektedir. Evlilik uyumu, evlilik ve aile yaşamında farklı durumlar olsa bile eşlerin birbirlerinden beklenti ve ihtiyaçlar açısından denge kurmalarını ve mevcut koşullara uyum sağlamalarını içermektedir (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Sabatelli (1988) ise evlilik uyumunu; Çiftlerin önemli konularda çok az anlaşmazlık yaşadığı, anlaşmazlıkları karşılıklı tatmin edici bir şekilde çözmeye çalıştıkları ve birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabildikleri evlilikleri olarak ifade etmektedir (Sardoğan ve Karahan, 2005)

Verilen tanımları değerlendirip evliliği bir süreç olarak ele alındığında ve bu süreçte farklı özellikler kazanabilen canlı bir organizmaya benzer özellikler taşıdığını düşünüldüğünde; Bunun çıkış noktası olarak aynı kalamayacağı, yaşanabilecek farklılıklara uyum sağlamanın evliliğin sağlıklı gelişimine etki ettiği sonucuna varılmaktadır. Aynı zamanda tanımlar ortak hayatı paylaşırsa da kendini uyum gerektiren bir durumda bulan çiftlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlamaları ve bu tür durumlarda yaşanan süreçlere daha kolay uyum sağlamaları oldukça önemlidir. Daha az tartışma, var olan problemlerin daha kolay çözülmesi evlilik uyumunu arttırabilir.

Evlilik ve evlilik uyumu ile ilgili araştırmaları değerlendirirken çiftlerin eğitim durumu, yaşı, gelir düzeyi, evlenme yaşı, evlilik türleri vb. Faktörlerin evlilik

uyumunu da etkilediği görülmektedir. Yılmaz'a (2001) göre sağlıklı ve kalıcı bir evliliğin gerekli koşullarından biri de yakınlık ve eşitliktir. Daha önce görücü usulüyle yapılan evliliklerde birbirlerini tanıma imkanları kısıtlıyken, bu durum farklılıkları ile çiftler birbirlerini daha iyi tanıyabiliyordu. Gökmen'e (2001) göre evli çiftlerin denkliginde bahsedilen taraflar, ekonomik ve kültürel düzeyleri açısından birbirlerine uygundur ve birbirlerini anlayabilmektedirler. Denklik açısından tarafların kişiliklerinin birbirine uygunluğu, aynı çevreden gelmeleri, aynı eğitim tarzına sahip olmaları, ekonomik ve eğitimsel nitelikleri, önemli bir inceleme unsuru olarak sınıflandırılabilir.

Evlilikte uyumun sağlanabilmesi için eşlerin paylaşabilmesi, birlikte plan yapabilmesi, özellikle önemli konularda birlikte karar verebilmesi, sorumluluk alabilmesi ve uzlaşması gerekmektedir. “Eşler arasındaki iletişimin sağlıklı kalitesi de uyum için çok önemlidir. Çünkü farklılaşan dünyada kadın ve erkeğe biçilen rollerde, ev işlerinin bölüşümünde, çocuk yetiştirme sorumluluklarında, ev ekonomisini yönetmede vs. farklılıklar bulunmaktaydı. Etkili iletişim kurularak tarafların rol beklentilerini anlamaları mümkün olacaktır” (Akın, 2018). Çalışmalar, uyumlu bir evliliğin çiftlerin sosyal, psikolojik ve fiziksel sağlıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Şener ve Terzioğlu'na (2008) göre uyumsuzluğun olduğu evliliklerde yaşanan olumsuz yargı ve duygular, evliliğin çocuklarına ve bu çocuklar aracılığıyla gelecek nesillere aktarılmaktadır. Bu nedenle uyumlu evliliğe yönelik çalışmalar halk sağlığı açısından da önemlidir.

1.3.1. Evlilik Uyumuna Dair Kuramsal ve Kavramsal Yaklaşımlar

Evlilikte uyumu ifade eden farklı teoriler vardır. Bunlar eşlerin evlilik uyumunu birçok değişkenler kullanarak incelenmektedir. Bu teorilerin evlilikte uyum sürecini ne tür faktörler bakımından nasıl ifade ettikleri aşağıda açıklanmıştır.

1.3.1.1. Psikanalitik Kuram

Freud'un çıkarmış olduğu bu kuram evlilik uyumunu ifade etmede eşlerin bilinçdışı süreçleri, savunma sistemleri ve psikolojik gereksinimleri dikkate almaktadır. Kişiler gereksinimleri giderebileceğine inandığı bireyler ile evlenmektedirler. Bütün evlilikler için kabul görmüş bir kanı olarak görülmesi bile evlilik ilişkisinde baskın kişi pasif kişi ile, sadist bir kişi mazoşist bir kişi ile evlenme

eğilimine girebilmektedir. Bu kısımda bireyler için bilinçdışı süreçleri aktif olmaktadır. Evlilik ilişkisi ile beraber bireyler ego tatmini de elde etmektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Aynı zamanda bu teoride bulunan psikoseksüel gelişim evrelerine ait olan fallik dönemde (3-5 yaş) çocuk karşı cinsten ebeveynine karşı cinsel duygular beslemektedir. Bu dönemde ebeveyne beslenen duyguların aktarımı ile beraber karşı cins ebeveyne benzerlik gösteren kişiyi eş olarak seçme eğilimi söz konusu olmaktadır (Hortaçsu, 1991).

1.3.1.2. Lewis ve Spainer'in Uyumlu Evlilik Modeli

Spainer ve Lewis (1975), evlilikte uyumun ve sürdürülebilirliğin sağlanması için farklı değişkenlere yoğunlaşmışlar ve bu modeli geliştirmişlerdir. Bunlardan ilki, kişisel ve sosyal kaynaklar, ikincisi, hayat tarzlarındaki memnuniyet, üçüncüsü ise evlilik ilişkisi ile sahip olunan ödüller olarak sayılmaktadır. Aynı zamanda bu modelde evlilik uyumunun yoğunlaştığı ilişkideki mutluluğu anlamada katkı sağlayacağı düşünülen birkaç ana unsurdan da söz edilmiştir. Bu unsurlar bireylerdeki rol uyumu, etkili iletişim ve bu iletişimin miktarı, evliliğe pozitif yaklaşımdır. Lewis ve Spanier (1975) bu değişkenlerin evliliğin odak noktasında olduğunu ve eşlerin gündelik yaşamlarını şekillendirdiğini ifade etmektedir. Eşler evliliklerinde sürdürdükleri iletişimin verimli olmasına, ne ölçüde olduğuna ve uygunluk haline göre doyum sağladıkları evlilik ilişkisinden bir takım ödüller edinmekte ve ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Evlilik ilişkisi içinde çiftlerin birbirlerine yönelik sergilemiş oldukları olumlu yaklaşımlar birbirleri arasında yarattıkları verimli iletişim şekilleri, ailede rollerin ahengi ve aldıkları sorumluluklar, beraber geçirdikleri zaman evlilik sürecinde uyuma etki eden faktörler arasında bulunmaktadır.

1.3.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Kişilerin evlilik içindeki tutumları kendi anne babalarının evlilik ilişkisi içinde sergilemiş olduğu davranışları esas alan kuramdır. Diğer bir deyişle eşlerin gösterdikleri davranışlar anne ve babalarının taklididir (Uçak, 2015). Bu hususta kişilerin evliliklerindeki ilişkileri ve mutlulukları aile fertlerinin davranış ve tutumlarından etki görmektedir. Çocukluktan öğrendikleri ödül ceza teknikleri gelecekte evliliklerine karşı da yansıma göstermektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre kişiler kendi ilişkilerini ve evlilik süreçlerini ebeveynlerinin ilişkilerini örnek

olarak şekillendirmektedir. Kişilerin ilişkisi kendi ve ebeveynlerinin ilişkisinin kopyası olabilmektedir. Bunun yanı sıra bu kuram kişilerin davranışsal örüntülerinin genetik olarak edinilmediğini tam tersine bu özelliklerin çevrenin etkisi ile oluştuğunu öne sürmektedir ve tutumlar kişilerin gözlem yapması ve rolleri taklit etmesi neticesi oluşmaktadır. Bu kuram kişilerin ebeveynlerinin ilişkilerinde gördükleri kendi ilişkilerine de yansıtılmış olduklarını açıklamaktadır. Bu durum kişilerin sahip oldukları ilişkilerini etkilemesine yol açabilmektedir. Önem arz eden nokta sorunların sebeplerini araştırıp sorgulama şeklindedir. Tersine halde bireylerin sahip oldukları sorunların büyümesi ve evlilikte yanlış anlaşılmalarda oluşması muhtemeldir.

1.3.1.4. Sosyal Mübadele Modeli

Thibatu ve Kelley (1959)'in geliştirmiş olduğu kuramda bireylerin ödül ve ceza ilişkisine yoğunlaşmaktadır. Ödül tatmini ve alınan hazzı, ceza ise bireyi engelleyici noktada olan bireyin performansını geriye çeken durumdur (Aydın, 2017: 23-24). Kurama göre kişiler ödülü bol cezası az olan ilişkileri seçmektedirler (Akça-Koca, 2013). Thibatu ve Kelley (1959), bir ilişkinin sağlamış olduğu bağımlılığın ve doyumun yüksek olduğu sürece devam etme ihtimalinin de o kadar yüksek olduğunu ifade etmiştir. Doyum durumunu "Karşılaştırma Düzeyi" bağımlılık durumunu ise "Seçenekler için Karşılaştırma Düzeyi" şeklinde incelemişlerdir. Karşılaştırma düzeyi kişisel yaşantılar ve gözlemler ile bir ilişkide sağlanan doyum ve doyumsuzluğa ilişkin eşik değeri ifade etmektedir. Bireyin ilişkiden edindiği sonuç eşik altı ise doyumsuzluk sağlayıcı eşik üzerinde ise doyum sağlayıcıdır. Tercihler için karşılaştırma ise kişi ilişkiyi devam ettirip ettirmeyeceğini ilişkiyi başkası ile yaşadığı süreçte alacak olduğu doyum ile karşılaştırarak karar vermektedir. Neticede bireyin yapmış olduğu değerlendirme kıyaslama seviyesi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinin lehineyse ilişki doyum sağlamaktadır ve devam etmektedir. Şayet bireyin değerlendirmesi seçenekler için karşılaştırma seviyesinin altında kalırsa birey başkalarını seçmenin daha doğru olacağını düşünerek ilişkiyi sürdürmeyecektir (Hovardaoğlu, 1996)

1.3.1.5. Öğrenme Kuramı

Öğrenme kuramı kişilerin evlilik içindeki tutum ve davranışları, geçmiş yaşantılar ve öğrenmelerle şekillendirmektedir (Binici-Azizoğlu, 2000). Öğrenmeler edimsel şartlanma yolu ile olmaktadır ve pekiştirmelerde ortama dahil edildiği zaman

istendik tutumun gerçekleştirilme ihtimalini arttıran olumlu pekiştireç, ortamdan kalktığında doğru davranışın gerçekleştirilme ihtimalini arttıran olumsuz pekiştireçtir (Senemoğlu, 2005).

1.3.1.6. Sevginin Evrimi Kuramı

Wilson'un geliştirmiş olduğu bu kurama göre sevgi üç esas içgüdüyü tamamlamaktadır. İlki korunma içgüdüğü olup buna göre korunma gereksinimi doğumdan itibaren insanın en temel gereksinimidir. Bebeklikte korunma gereksinimini gideren kişi annedir ve evlilik sürecinde de eş seçiminde erkeklerin annelerine benzeyen kadınları eş olarak seçtikleri görülmektedir (Hortaçsu, 1991). İkincisi koruma içgüdüğüdür ve eşler burada birbirlerini yetişkin olarak görmekle beraber çocuk olarak da görmektedirler. Dolayısıyla eşler birbirlerini korumak istemektedirler. Üçüncüsü ise cinsellik içgüdüğüdür. Bunun esas hedefi üremek ve kuşakların devamlılığının sağlanmasıdır. Erkek için önemli olan olabildikçe fazla üremek iken kadın için önemli olan çocukların bakabilecek iyi bir baba olabilecek birisi ile evlilik ilişkisi kurmaktır. Bu hususta erkek eş tercihinde seçici olmazken kadın eş tercihinde seçicidir (Hortaçsu, 1991). Sonuç olarak evlilik doyumunu güdülerle açıklamaya çalışan bu kuram, evliliğin amacının üremek ve neslin devamını sağlamak olduğunu belirtmekle birlikte, bireyin tek evlilik için yaratılmadığını da belirtmektedir. Bu teorinin hesaba kattığı bir diğer önemli husus da, çocuklar büyüyüp evden ayrıldıkça karı kocayı bir arada tutan hiçbir bağın kalmamasıdır.

1.3.1.7. Bağlanma Kuramı

Bowlby bağlanma kuramına göre her birey psikoseksüel aşamalardan geçmektedir. Bunlardan herhangi birinde meydana gelen olumsuz durumlar neticesi oluşan yetersizlikler veya o döneme ait gereksinimleri doyurulmamış olması ile evreler arası geçiş sağlıklı şekilde sağlanamamaktadır. Sürecinde tamamlanmamış olan yetersizlik alanı bireyin evlilik hayatına da aksetmektedir (Zeytinoğlu, 2013). "Sağlıklı, mutlu bir çocukluk geçirmiş, psikoseksüel çatışmaları olması gerektiği gibi çözümlenmiş kişilerin evlilik uyumu da yüksektir. Çocukluk çağında güvenli bağlanmış kişiler ise yetişkinlikte de romantik ilişkilerinde olumlu özellikler sergilemektedirler" (Ersanlı ve Kalkan, 2008). Buna rağmen güvensiz ve kaçınan bağlanan bireylerin

evlilik uyumlarının az olduğu ve daha fazla aldatma eğilimi gösterdikleri ifade edilmektedir (Öziş, 2016: 14-15)

Güvenli bağlanma olarak isimlendirilen anne şefkati, özeni ve sevgilisi ile yetiştirilen çocukların gelecek hayatlarında yetişkin bir birey olarak sosyal bakımdan kendilerine daha çok güven hissettikleri diğer bireylerle ilişkilerini daha iyi olduğu ve kendilerine atfettikleri değerin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bu kişiler ilişkilerinde daha fedakar ve güvenilir olarak görülmeye meyillidirler. Güvensiz bağlanma yaşayan kişiler ise bireylerle iletişimlerinde oldukça fazla destek isteme meyilinde bulunabilmektedirler ve duygu durumları çok değişken ve farklılığa açık olmaktadır. Ayrıca bu bireyler kendi başlarına karar verememe, başkalarının düşünlerini fazla bağımlı bulma, kendi değerlerini küçümseme ve ilişkilerde fazla baskıcı olan eğilimi arz edebilmektedirler. Bu sebeplerden dolayı küçük yaşlarda çocuğun bakımını sağlayan bireylerle yaşamış olduğu ilişkilerinin niteliği sonraki ilişkilerine içe dönük veya dışa dönük olma bakımından ciddi oranda etkilemektedir. Bu nedenle güvenli bağlanan çocukların yetişkinlik dönemlerinde ve evlilik ilişkilerinde daha sağlıklı tutumlar sergilendiği ve evlilik doyumlarının yüksek olduğu görülmektedir.

1.3.1.8. Romantik Aşk Kuramı

Walster'in geliştirdiği bu teori aşık olmak, duyguların isimlendirilmesi ve sosyal öğrenme ile ifade edilmektedir. Birey toplum içindeki hayatı ile bireylerden, sosyal medyadan televizyondan, kültürel hayatından, kimlere aşık olunabileceğini aşkın nasıl bir duygu olduğunu, aşık olunduğunda ne gibi tepkiler verildiğini öğrenmektedir. Kişi etrafında bildiği tanıma uygun bir aday gördüğü zaman ve belirtilen tepkileri verdiğini hissettiğinde aşık olduğunu düşünmektedir (Hortaçsu, 1991)

1.3.1.9. Kişiler Arası İletişime Dair Sosyal – Bilişsel Kuram

Miller ve Steinberg tarafından geliştirilen bu teoride eşler arasındaki ilişki, zihinsel ve sosyal teoride ifade edilen, diğerleri ile alakalı elde edilen bilgilerin, davranışların ve fikirlerin belirli bir yerde birleştii ve diğerleri ile iletişime geçerken bu birikim bağlamında iletişim kurulan görüşü ile benzer sistemlere sahip olmaktadır. Eşini geleneksel kapsamdan uzak, olduğu gibi algılatan, eşinin kendine özgü

kriterlerini geleneklerini kabul eden çiftlerin evliliklerindeki uyumun daha yüksek olduğu öne sürülmektedir (Gökmen, 2001)

1.3.1.10. Yükleme Kuramı

Weiner'in ortaya attığı bu teori, Fincham, Bradbury ve Baucom (1988) tarafından geliştirilen bir kuramdır. Bu teoriye göre evlilik uyumu nedensel yüklemeler ve sorumluluk yüklemelerinden etki görmektedir (Tutarel-Kışlak, 1996).

Nedensellik yüklemeleri duruma nelerin sebep olduğu ile alakadar olur ve odak, genetik, denetleme ve süreklilik boyutlarından meydana gelmektedir. Sorumluluk yüklemeleri ise durumdan kimin sorumlu olduğu ile alakadar olur ve itham, hedef, niyet ve güdü ölçütlerinden meydana gelmektedir. Sorumluluk yüklemesinde kişinin sorunlu tutumu bilerek ve isteyerek mi yoksa bilmeden ve istemeden mi yaptığını da içermektedir. Özetle evlilik uyumuna sahip eşlerin, eşlerinin olumsuz tutumlarına daha az sorumluluk yükledikleri ve daha az suçlama eğilimine girdiklerini öne sürmektedirler (Akça-Koca, 2013).

Teori, hadiselerin sebebi ve sorumluluk üstüne yapılan yüklemelerin önemine değinmektedir. Niyet, güdü ve suçluluk terimlerini kapsayan sorumluluk yüklemelerinin uyumlu uyumsuz eşleri birbirlerinden daha iyi ayırdığını savunmaktadır. Kişilerin bir olay karşısında yapmış oldukları yüklemeler onların tutum ve duygularında olumlu yada olumsuz neticeler ortaya çıkarmaktadır. Bir hadiseye dair nedenlerin algılanması olayı algılayan kişi ile ve olayla ilişkili olmaktadır. Yükleme kuramına göre eşler arasında çatışma yaşamasının nedeni var olan olayın kendisinden çok bireylerin olayı nasıl algıladığı ile bağlantılıdır (Özgüven, 2001). Özetle teori, evliliklerinden memnun olmayan eşlerin diğer eşin davranışlarını olumsuz değerlendirme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Aksine, evliliklerinden memnun olan eşlerin, olayların etkilerini azaltma veya hafifletme eğiliminde olduklarını ve eşlerinin olumsuz davranışları için daha az sorumluluk ve suçlama yüklediklerini gözlemlemişlerdir.

1.3.1.11. Evlilikte Üçgen Modeli

Evlilikte üçgen modeli evlilik uyumuna etki eden durumları üç sınıfta değerlendirmiştir. İlki kişisel unsurlardır (Larson, 1994). Bireylerin işlevsellikleri, öfkelerini kontrol edebilme seviyeleri, yüklemeler, psikolojik sağlamlık, stresle baş

edebilme gücü, sorun çözme yetenekleri gibi kendilerine ait olumlu ve olumsuz özellikleri içermektedir (Larson, 1994). İkinci grup çiftlerin özellikleri içerisinde ise; partnerlerin paylaşımları, bireylerin ilişki kurma ve bu ilişkiyi yürütme yetenekleri, destek süreçleri, iletişim kabiliyetleri ve ortak düşüncelere sahip olmaları bulunmaktadır (Larson, 2002). Üçüncü grup ise çevresel unsurları içermektedir (Larson, 1994). Evliliğin getirdiği yükümlülükler (cinsel, maddi), ekonomik düzey, yaşanabilecek sağlık sorunları, stres etkenleri, ailelerin ve toplumun evliliği onaylamaması unsurları bu sınıfta bulunmaktadır (Hoşgör, 2013; Larson, 2002). Yapılan araştırmalarda, bu üç sınıfta bulunan unsurların evlilik uyumunu arttırmada veya azaltmada etki ettikleri ortaya konulmuştur.

1.3.2. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Farklı cinsiyetten iki bireyin yaşam boyu sürecek ruhsal ve bedensel birlikteliğinin hukuken kurulmuş ilişkisi olan evlilik, aynı zamanda ırkın devamlılığının, ailenin kurulmasının ve toplumun yeniden üretiminin de teminatıdır. Ortak bir yaşam biçimi olan evlilik, kültürel farklılıklara rağmen hemen hemen her yaşta uygulanmaktadır (Erbek vd., 2005; Özgüven, 2014).

Evlilik, insan yaşamının birçok alanında derin bir etkiye sahiptir. Bu süreçte çiftlerin yaşam koşullarında değişimler, evdeki değişimler ve kültürel değişimler meydana gelir. Evlenen bireylerin uyum süreci değişmekte ve birbirlerinin aile yapısı evliliği etkilemektedir (Yalçın, 2014). Çiftlerin uyumlu ilişkileri sonucunda evliliklerinden duydukları mutluluk ve doyuma evlilik uyumu denmektedir. Ek olarak, çiftlerin teması sürdürme yeteneği, evlilik uyumu sağlamada önemli bir faktördür (Skowron, 2000).

Yüksel (2013), evli çiftler ile gerçekleştirilen çalışmalarda evlilik uyumunu yükselten bazı faktörlerden bahsetmiştir. Bunlar:

- Mutlu olarak evlenmek,
- Ailelerin eğitim, sosyal ve kültürel, dini ve ulusal olarak benzer olması,
- Eşlerin yaşları arasında yakınlık,
- Çocuk arzulanma konusunda görüş birliği,
- Çiftlerin birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri,
- Çiftlerin aileleriyle iyi ilişki içerisinde bulunması,
- Eşlerin dayanışma halinde olması (Akt. Yüksel, 2013).

Evliliklerde meydana gelen çatışmalar ve eşlerin bu çatışmalar ile mücadele etme konusunda yararlandıkları yöntemler ve gösterdikleri tutum, evlilik uyumunda değişikliklere yol açabilmektedir. Evlilik ilişkilerinde gerçekleşen problem ve çatışmalar, olumsuz davranış ve duyguların gelişmesine neden vermektedir. Duygu düzenleme yeteneği düşük olan ve iletişime kapalı olan bir çift herhangi bir problem ile karşılaştığında, kaçınma, geri çekilme veya savunmacı davranış ve tutum göstererek sorunların daha da büyümesine ve evlilik hayatının mutsuz bir şekilde ilerlemesine neden olmaktadır (Yılmaz, 2001). Evlilikte çiftler pek çok sorunla karşı karşıya kalabilirler. Birbirlerinin davranış ve tutumlarını kontrol etmek isteyen eşler, yanlışların reddedilmesi, duyguların ifadesinde oluşan zorluklar, saldırganlık, ilgi ve itina eksikliği, kendi arzuları çerçevesinde evliliği yönlendirme konusunda baskılar gibi problemler, karşılaşılan bazı problemlerdir (Gladding, 2002).

Evlilik uyumu, bir ailenin hayatında son derece önemli bir unsurdur. Evliliğin isteğe bağlı ve zorunlu yönleri arasında uyum bulmakla ilgilidir. Evlilik uyumu, evlilikteki istek ve beklentilerin karşılanma derecesi ile belirlenir. Eşler arasında iyi bir ilişki, uyumluluklarının ilk şartıdır. Evlilik uyumu, çiftlerin benzer amaç ve değerlere sahip olmasından da etkilenir. Çiftlerin ortak kararlar alabilmeleri, akrabalık ilişkileri, gelir yönetimi ve faaliyetleri konusunda anlaşabilmeleri, birbirlerine anlayış gösterebilmeleri, farklılıkları kabul edebilmeleri, karşılıklı ilgi ve sevgiyi doğru bir şekilde iletebilmeleri ile evlilik uyumunun büyük ölçüde sağlandığı söylenmektedir (Tutarel-Kışlak, 1997; Gümüşdaş ve Ejder, 2016).

Evlilik uyumu uzun süre ihmal edilen bir konu iken günümüzde uzmanların önem verdiği bir konu haline gelmiştir. Evlilik sadece iki kişi arasındaki bir kurum değildir; Bu durum her iki bireyin de birbirleriyle uyum içinde yaşamlarını sürdürmeleri ve zaman içerisinde değişen koşullara göre birbirlerine uyum sağlamalarında kendini göstermektedir (Gümüşdaş ve Ejder, 2016).

Bireyler birbirlerini tanıdıklarında ve aşk için evlendiklerinde bile bir karmaşa ve imtihan sürecinden geçmeden birbirlerine tam olarak uyum sağlayamazlar. Çünkü evliliğin ilk döneminde birbirlerinden beklentileri en üst seviyededir. Evliliğin balayı dönemi sona erdikten sonra tutkulu aşk ilişkisi yerini karı-koca ilişkisine bırakmaktadır. Evlilikte, eşler arasındaki iletişimde, anlayış sınırlarını aşan paylaşımlarda ve sosyal ilişkilerde kişisel istek ve isteklerin yerine getirilememesi eşlerden birinde veya her ikisinde gerginliğe neden olur ve bu gerilim evlilik

doyumunu azaltabilir ve boşanmaya kadar giden bir süreci başlatabilir (Özgüven, 2014).

Evlilikte uyum araştırmalarında yaş, evlenme yaşı, cinsiyet, evlilik türü, flört zamanı, evlilik süresi, cinsellik, çocuk sahibi olma ve mesleki yaşam gibi faktörlerin ayrı ayrı veya birlikte evlilik uyumunu etkilediği bulunmuştur (Gümüşdaş ve Ejder, 2016)

1.3.3. Evlilik Uyumuna ilişkin Yapılan alışmalar

Eşler arasındaki uyumu araştıran çalışmalar dünyada 1960'lara dayanmakla birlikte Türkiye'de 1990'lara dayanmaktadır (Yılmaz, 2001).

Türkiye'de yapılan ilk çalışmalara bakıldığında, Tutarel-Kışlak (1995) gibi bu araştırmaların Batı bölgelerinde kullanılan ölçeklerin bize ait Türk kültürüne uyarlanmasıyla ilgili olduğu görölmektedir. Bu çalışmada evlilik uyumu, cinsiyet, depresyon, nedensellik ve sorumluluk ilişkisi ele alınmıştır. Evlilik uyumu düşük olan çiftlerin, yüksek evlilik uyumu olan çiftlere göre olumsuz evlilik davranışları atfetme olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Tutarel-Kışlak ve çabukça (2006) "yüklemeler, bağlanma biçimleri, benlik saygısı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi tartışmışlardır. Yapılan çalışmada güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik uyumu puanlarının, korkulu bağlanma stiline sahip bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur." Problemler internet kullanımı, evlilik tükenmişliği, evlilik uyumu ve temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasının araştırıldığı bir çalışmada, kadınlarda evlilik tükenmişliği düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ve evlilikteki tükenmişlik derecesi ile negatif korelasyon gösterilebildiği belirlenmiştir (Candemir-Karabur, 2017).

"Akar (2005) yaptığı çalışmada çift uyumu ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. alışmasında, etkisiz iletişim türüne sahip çiftlerin, etkili iletişim becerisine sahip çiftlere göre daha düşük evlilik uyumuna sahip olduğunu bulmuştur."

"Demir ve Fışiloğlu (1999) evlilik uyumu ile yalnızlık arasındaki ilişkiyi araştırmalarında incelemişlerdir. Araştırma sonucunda yalnızlık duyguları ile evlilik uyumu arasında yüksek düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, evlilik uyumu

yüksek olan çiftlerin düşünme modellerinin evlilik uyumu düşük olan çiftlere göre daha benzer olduğu belirlenmiştir.”

“Düzgün'ün (2009) çalışmasında depresyon ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Malkoç (2001), çiftler arasındaki iletişim modeli ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi ele almış; Evlilik uyumu yüksek olan çiftlerin yapıcı iletişim modelinden yararlandıkları, evlilik uyumu düşük olan çiftlerin ise daha yıkıcı iletişim kurma eğiliminde oldukları saptanmıştır.”

Tüfekçi-Hoşgör (2003) ise evlilik uyumu ile öfke ifade tarzı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve araştırma eşler ve kök ailelerin iletişim sorunlarını ele almıştır. Araştırma sonucunda iletişim sorunlarının azalması ile evlilik uyum düzeyinin arttığı görülmüştür.

Demiray'ın (2006) araştırmasında evlilik uyumu demografik değişkenlere göre ele alınmıştır. 10 yıldan sonra azalan evlilik uyumu derecesinin 16-20 yaşları arasında yeniden arttığı saptanmıştır. Aynı zamanda 22-30 yaşları arasında evlilik uyumu derecesinin diğer tüm gruplara göre daha yüksek olduğu, uyum düzeyinin ise en düşük olduğu yaş aralığının 31-41 olduğu bulunmuştur.

Evlilik ve evlilik uyumu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde konu ile ilgili yurt dışında yapılan çalışmaların Türkiye'de yapılanlara göre daha eskiye dayandığı görülmektedir.

Peterson (1968), “çiftler arasındaki iletişim ile aile sorunları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve etkili iletişim becerilerine sahip çiftlerin daha az sorun yaşadıklarını ve sorunlarla karşılaştıklarında sorunları daha kolay çözdüklerini bulmuştur.”

Fışıloğlu ve Lorenzetti (1994) tarafından yapılan çalışmada evli yüksek lisans öğrencileri incelenmiş ve evlilik uyumu ile aile bağlılığı arasındaki ilişki araştırmaya konu olmuştur. Araştırma sonucunda orta ve yüksek düzeyde aile bağlılığı ile yüksek düzeyde evlilik uyumunun birbiriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Hindistan'da evlilik uyumu ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki üzerine yapılan bir çalışmada, erkek ve kadın cinsiyet rollerini paylaşan çiftlerin evlilik uyumunun daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

“Evlilik uyumu ve eşitlik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, eşler arasında güç paylaşımı ve artan eşitliğin evlilik uyumu ile pozitif ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır” (Davidson 1984).

Rogers ve Deboer (2001) alışmalarında ekonomik gelirdeki değişimlerin evlilik mutluluğu üzerindeki etkisini tartışmışlardır. Kadınların gelir düzeyindeki artışın evlilikteki mutluluklarını da artırdığı sonucuna varmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KADINLARDA ÇALIŞMA HAYATI VE EVLİLİK UYUMU

2.1. Kadının Değişen Konumu ve İş Yaşamına Katılımı

Sanayi devriminin yarattığı toplumsal değişimle birlikte kadınların işgücüne katılımının arttığı ve “eğitim ve iş olanakları arttıkça geniş bir toplumsal hareketliliğe girdikleri” görülmektedir (Aytaç, 2001: 19). Kadınların ev dışında üretime katılımı para kazanmayı ve aileyi maddi olarak desteklemeyi mümkün kıldı. Kadınların aile bütçesinde söz sahibi olma haklarının artması, diğer alanlarda da söz hakkının doğmasına yol açmıştır.

Kadınların çalışma hayatına girişi, 18. yüzyılın sonlarında Sanayi Devrimi'nin doğuşuyla gerçekleşti. Bir yanda üretimde işgücü ihtiyacı, diğer yanda ucuz kadın işgücü, kadınları çalışma hayatına atmıştır. (Çitçi, 1982).

“1950'den itibaren Türkiye'de sanayileşme sürecinin gelişmesiyle birlikte doğal olarak çalışan kadın oranı da artmıştır. Kadının toplumsal rolündeki hızlı değişim, eğitimdeki artış ve özgürlük hareketleri, çeşitli işletmelerde kadının varlığını ve etkisini hissettirmiştir” (Kırkpınar, 2001). “Özellikle kentleşme, sanayileşme ve göç gibi süreçlerin hız kazanmasıyla birlikte Türk toplumunda toplumsal cinsiyet rolleri konusunda önemli değişimler yaşanmış; Aynı zamanda aile yapısı ve kadının aile içindeki rolü de değişmiştir. Türkiye'de sanayileşmeden önce hakim aile tipi geniş aile tipiydi. Sanayileşme süreci ilerledikçe geniş aile tipi yerini çekirdek aile tipine bırakmıştır” (Kırkpınar, 2001).

Aile içindeki roller açısından, kadınların çocuklar ve ev, erkeklerin sosyal etkinliklerle yaşamları daha esnek hale gelmiştir (Çitçi, 1982). Dolayısıyla toplumsal değişimler sonucunda kadınların ev dışında çalışması kolaylaşmıştır. Gelişen ve değişen toplumun ihtiyaçlarını karşılamak isteyen kadınlar iş dünyasını tercih etmiş veya daha yüksek bir standart için çalışmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte kadınların evde içindeki şartları da ziyadesiyle zorlaşmıştır. Bilhassa evli kadın kendini öncelikle

çocuklarının annesi, ev hanımı olarak görmüş ve çalışma hayatını geleneksel rol tanımının gereklerine göre değerlendirmiştir (Çitçi, 1982; Kırkpınar, 2001).

Çitçi (1982) memurlar üzerine yaptığı çalışmasında, evli kadınların çoğunun çalışma hayatlarının aile yükümlülükleri ve sorumlulukları ile çeliştiğini iddia ettiğini belirtmiştir. “Çitçi'ye (1982) göre kadının toplumdaki yerine ilişkin görüşler, toplumun değer sisteminden bağımsız olamaz. Bu değerler, kadınlar da dahil olmak üzere toplumun tüm üyeleri tarafından benimsenmiştir. Eğitim ve işe katılımın bile kadınların kendi rollerine ilişkin algılarını pek değiştirmedeği söylenebilir.”

“Evli ve çocuklu kadınların iş gücüne katılma sayısının artması çalışan kadın ve çocuk sorununu da beraberinde getirmektedir” (Çitçi, 1982). Çitçi'ye (1982) göre bu sorunların en önemlileri ulaşım sorunu ve çocuk bakımı, kadının annelik durumuna ilişkin yaptırımların yetersizliği ve geçici çalışma, yarı zamanlı çalışma, emeklilik ve benzeri yasal düzenlemelerin yetersizliğidir. Dolayısıyla kadının üretim sürecine katılımı; Bu, kadının rol ikilemini hafifletmek ve kadınların ailevi yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardımcı olacak kurumların kurulmasıyla mümkün olmaktadır.

Toplumsal yapının değişmesi ve kolektif yaşama geçişle birlikte kadınlar hem yurt içinde hem de yurt dışında ekonomik yaşama katkı sağlamıştır. Çalışma hayatı, kadınlara sadece ekonomik özgürlük sunmakla kalmaz, aynı zamanda aile içindeki yerlerini geliştirme ve daha da iyileştirme fırsatı vererek özgüvenini ve toplumsal prestijini artırmaktadır. Bu, sosyal ve ekonomik gelişmelerden yararlanmalarını ve işgücü piyasasına katılımlarını artırmayı mümkün kılmaktadır. Kadınlar, işgücüne katılımda herhangi bir yasal ayrımcılığa tabi değildir. Ancak aile hayatında kendilerine yüklenen sorumluluklar, çalışıp çalışmamayı tercih etmelerine neden olmakta ve mesleki gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Kadınların iş gücüne katılabilmeleri, iş ve aile hayatını uzlaştırabilmeleri için ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumluluklarını eşleriyle paylaşmaları ve çalışan kadınlara devlet desteği sağlamaları çok önemlidir. (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2008: 14).

Türkiye'de kadınların işgücü piyasasına katılım, diğer bir ifadeyle kalkınmaya katılım açısından erkeklerin gerisinde kaldığı ve kadınların işgücü piyasasına katılım oranlarının yıllar içinde istikrarlı bir şekilde düştüğü bilinmektedir. İstihdam, kadınlara sadece ekonomik özgürlük sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda özgüvenlerini ve

sosyal prestijlerini artırmakta, aile içindeki konumlarını yükseltmektedir. Kadınların iş dünyasına katılımı konusunda yasal bir ayrımcılık olmamasına ve bunun yerine pozitif ayrımcılığa maruz kalmalarına rağmen, toplumun kadına biçtiği rollerden dolayı aile hayatındaki sorumlulukları ağırdır. Aile hayatındaki zorunluluklar, kadınları çalışıp çalışmamaya karar vermeye zorlamaktadır. Kadınların aile yüklerinin eşleri arasında paylaşılması, yasal düzenlemelerle devlet desteği ile iş ve aile yaşamının uzlaştırılması büyük önem taşımaktadır (TCEUEP, 2008: 14).

Türk hükümeti, kalkınma hedefleri arasında kadınların işgücü piyasasına katılımını artırmak için çeşitli hedefler belirlemiştir. Hükümet tarafından hazırlanan “Ulusal Eşitlik Eylem Planı”, ülkemizde kadınların işgücü piyasasına katılımının erkeklere göre çok daha düşük olduğunu kabul etmektedir. Raporun altı çizili noktası; Kadınların genel sosyal ve ekonomik gelişimi, işgücüne katılımlarıyla yakından ilişkilidir. Kadınların ekonomik ve sosyal gelişmeleri ile işgücüne katılımları arasındaki yakın ilişki, istihdamın ekonomik bağımsızlık sağlamanın yanı sıra özgüvenlerini ve toplumsal saygılarını artırarak aile içindeki konumlarını iyileştirmesinden kaynaklanmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2009: 4).

2.2. Kadının Çalışma Hayatına Bakışı

Türkiye'de aile, toplumun temel yapı taşı olarak kutsal kabul edilmektedir. Bu nedenle, çalışıyor olsun ya da olmasın, ailenin kadınlar için her zaman önemli bir yer tutması beklenebilir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kabul edildiği Türkiye'de kadınlar, annelik ve eş rollerinin yanı sıra çalışan olarak işlerinden kaynaklanan görevleri de yerine getirmek durumundadır.

“Türkiye'de Devlet Planlama Teşkilatı'nın aile yapısı araştırmasına göre, kadının çalışmasının aile üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde, olumlu ve olumsuz yargıların iç içe geçtiği görülmektedir. İşin aile bütçesine ve kadına getireceği faydaların yanı sıra daha çok yıpranacağı, eşi ve çocuklarıyla daha az vakit geçireceği hükmüne varılmaktadır” (Döner, 1999).

İstanbul ilinde 64 memurun "kadın işi" konusundaki görüşlerinin değerlendirildiği 1989 Yankın araştırmasında, kadınların ideal yaşam tarzını "iyi bir eş ve anne rolleri ile ev hanımı rollerini birleştirmek" olarak tanımladıkları

bulunmuştur. Kadınların %20,6'sı çalışmanın iyi anne ve eş olmalarını engellediğini, %50,8'i ise bir dereceye kadar engellediğini düşünüyor. Ancak eğitimdeki artışla beraber kadınların çalışma hayatına dahil olmasına daha olumlu bir yaklaşım gözlemlenmektedir.

Yankın (1989), çalışan kadınların iş ve aile yaşamı arasında denge kurmakta zorlandıklarını ve bu rol ikilemi nedeniyle rahatsızlık yaşadıklarını belirtmiştir. Hissettikleri rahatsızlığın büyük ölçüde geleneksel rollerini tam olarak yerine getirememelerinden kaynaklandığı söylenmektedir.

Çitçi (1982) de memurlar üzerine yaptığı araştırmasında benzer bir sonuca varmıştır. Bu araştırmaya göre, kadınlar “cinsiyet eşitliğini” önemli bir konu olarak görüyor; %85'i kadınların öncelikle eş ve anne olarak yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yarısına göre evlilik hayatı kadınların işte başarılı olmalarını engellerken, %79,2'si çalışmanın iyi bir anne ve eş olmalarını az ya da çok engellediğini ifade etmektedir. “Eğitim düzeyi düştükçe bu etkileşim fikrine katılanların oranı da düşmektedir. Evli ve çocuklu bir kadın için çalışmanın dezavantajları sorulduğunda en büyük dezavantajı çocuklarına ve eşine gerektiği gibi bakamamak olarak görmüşlerdir. Diğer dezavantajlar ise ev işleri, alışveriş, sosyal aktiviteler ve kendinize ayıracak vaktinizin olmamasıdır” (Çitçi,1982).

Türkiye’de yıllar önce yapılan tüm bu çalışmalara bakılacak olursa; Toplumumuzda özellikle evli ve çocuklu kadınların bakış açısının çoğunlukla olumsuz olduğu bilinmektedir. Fakat geleneksel aile yapısından biraz daha esnek toplumsal cinsiyet rollerine geçişin yaşandığı günümüzün farklılaşan koşullarının da etkilemesiyle anne olarak çalışma hayatına dahil olmaları geçen zaman içinde artmaktadır. Bu talep özellikle yüksek eğitilmiş kadınlar arasında daha fazladır ve kadınların evlenip çocuk sahibi olduktan sonra da çalışmaya devam ettikleri görülmektedir. Ancak araştırmalara göre evli ve çocuklu çalışan bir kadının aynı anda birçok rolü oynaması kaçınılmazdır ve bunun birçok sonucu vardır.

2.3. Evli Kadınların Çalışma Koşulları

“Kadınların ücretli işgücüne katılımının artması kadınlar için faydalı olurken, evlilik ve aile hayatında da sorunlar yaşanmaktadır. Öncelikle ekonomik yetersizliklerden dolayı iş dünyasına giren kadınlarımızın hem ev hanımı hem de anne

olarak yaşadıkları sorunlar, olumsuz çalışma koşullarının ve toplumsal baskının olumsuz etkilerinin yanı sıra kadınlar kendilerini çeşitli durumların içinde bulmaktadır. Mevcut araştırma bulgularına göre kadınların geleneksel rollerine yönelik tutumlarını hiçbir şey kaybetmeden sürdürdükleri görülmektedir” (Kocacık ve Gökkaya, 2005).

Günümüzde esas olarak teknolojinin gelişmesi sayesinde yeni çalışma türleri ortaya çıkmıştır. Her pozisyon, niteliklerinize göre belirli bir çalışma ortamı yaratmaktadır. Erkek ve kadın çalışanlar günün büyük bir bölümünü iş yerinde geçirmektedir. Bu nedenle işteki mutluluk ve huzur, evdeki huzur ve mutluluk kadar önemlidir. Ayrıca her ne kadar “işten kaynaklanan tatsız olayları evinize getirmeyin ve işte bırakın” iddiaları olsa da insan psikolojisi gereği bu mümkün değildir. Evli kadınların çalışma koşullarından bahsederken sadece işyerinin fiziksel koşullarını düşünmemek gerekmektedir. “Çalışan kadınların iş arkadaşları, yöneticileri, yöneticileri veya şirket sahipleri ile ilişkileri gibi psikolojik durumlar da oldukça önemlidir. Her işyerinde çalışanlar arasında rekabet olabilir. Bu bazen tatlı bir rekabete dönüşmekte, bazen de iş arkadaşlarının işini bırakmasına neden olan bir rekabete dönüşmektedir. Bunda en etkili yöntem ise mobbing denilen çalışanların psikolojik tacizidir. Belki insanlar kaybettikleri parayı geri alabilirler ama kaybettikleri ya da bozulan psikolojilerini toparlamak çok daha zordur. Evli kadınların çalışma koşulları; Fiziksel ve psikolojik durumlar olarak ikiye ayrılmaktadır” (Çerçi, 2015).

2.3.1. Fiziksel Koşullar

İnsanlar hayatlarının büyük bir bölümünü işte geçirdikleri için işyerinin fiziki durumu çok önemlidir. Örneğin aydınlatma ve havalandırma koşullarının yeterliliği önemli hususlardandır. 2013 yılında Resmi Gazete'de yayımlanan “Kapalı ortamı olan işyerlerinde işçilere yeterli olacak temiz hava koşullarının sağlanması” ve “İşyerlerinin yeterince gün ışığı alması esastır. İşin amacı veya işyerinin kurulma şeklinden dolayı gün ışığının ortamda yeterince bulunmaması veya gece çalışılması halinde, yeterli ve yeterli aydınlatmanın suni ışıkla sağlanması zorunludur.” İş yeri çalışanlara gerekli aydınlatma ve temiz havayı sağlamalıdır. Çalışanlar günlerinin büyük bir kısmını işte geçirdikleri için iş yeri temizliği de çok önemlidir. Temizlik ve hijyenin sağlanmadığı işyerlerinde çalışanlar mutsuz ve huzursuz olabilir. Yanlış hijyen ve temizlik de neden

olabilir. Tüm bu fiziki şartlara dikkat edilerek çalışanların mesai saatleri içerisinde zaman kaybetmemeleri, can sıkıntısı ve stres yaşamamaları sağlanmalıdır (Çerçi, 2015)

2.3.2. Psikolojik Koşullar

İşveren çalışana uygun ortamı sağlamazsa çalışanlarda olumsuz ruh hali, kaygı, suçluluk gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Çalışma saatlerinin fazla olması, görev tanımını dışındaki sorumluluklar, aynı pozisyondayken erkeklerden daha az ücret alınması gibi olumsuz ayrımcılık, doğum sonrası işe dönen kadınların yaşadığı korkutma, yalnızlık gibi fiziksel olmayan durumlar, kadınları olumsuz etkilemektedir.

2.3.3. Çalışma Yaşamında Evli Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar

Ağırlıklı olarak II. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kadınların iş dünyasına girmesiyle eğitim artmış, eşler arasındaki net işbölümü ve aile hayatının etkisi azalmış, ev işleri ve çocuklara yönelik hizmetler yurt dışından veya yurt dışından karşılanmaya başlanmıştır. Bu dönemde kadınların sadece eğitiminde değil, mesleklerinin yapısında da farklılıklar olmuştur. Anayasa ve kanunlar kadın erkek eşitliğini sağlarken, kadınların eğitimi, istihdamı ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. İlk olarak 1972 yılında ABD'de kadınların istihdam, ücret ve yükselme konularında erkeklerle eşit muamele görmesini sağlayan "İş Yerinde Fırsat Eşitliği Yasası" çıkarılmış, ardından Avrupa ülkelerinde de benzer yasalar çıkarılmıştır. Özellikle günümüzün gerektirdiği bilgi toplumuna geçiş sürecinde bu eğitimin giderek yaygınlaşması ve işverenlerin kadın işçilerin ikili rolünü hafifletmek için esneklik adı verilen bir dizi uygulamaya başlaması ilginçtir. Bunda şüphesiz kadın hakları konusunda uluslararası bilincin gelişmesi önemli bir rol oynamaktadır. (Kocacık ve Gökkaya, 2005). Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar iki ana grupta toplanabilir.

• Çalışma Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar

Kadınların iş hayatında karşı karşıya kaldıkları problemleri sırasıyla şu şekilde sayılabilir (Kocacık ve Gökkaya 2005)

- İş bulma ve yükseltilmede eşitsizlik,

- Sosyal haklardan yararlanmada eşitsizlik,
- Eğitim ve mesleki eğitimde eşitsizlik,
- Ücretlendirmede eşitsizlik,
- Cinsel taciz
- Psikolojik tacizdir (Kocacık ve Gökkaya 2005)

- **Dışarda Çalıştıkları İçin Aile Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar**

Genç bekar kadınlar ev dışında daha rahat çalışmayı tercih edebilirken, evli kadınların kocalarının rızası olmadan işten ayrıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle evlilik, işgücüne katılma kararını etkileyen temel belirleyicilerden biridir (Önder, 2013).

Çeşitli nedenlerle çalışma yaşamına katılan kadınlar, evlilik ve aile yaşamlarında da sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Kadınların -annelik durumlarına bağlı olarak- aile hayatında karşılaştıkları en önemli sorun iş-aile (rol) çatışması sorunudur. Ev işleri ve çocuk bakımı sorunları, iş ve çalışan aile arasındaki (rol) çatışması, evli kadın ve anneler sorunun bir uzantısı olarak değerlendirilebilmektedir (Kocacık ve Gökkaya, 2005).

2.3.4. İş-Aile (Rol) Çatışması

Toplumsal yapının eşler üzerindeki etkisi, cinsiyet rollerinde ve aile içindeki işbölümünde kendini göstermektedir. Kariyer eşleri bu durumda mücadele ediyor gibi görünmektedir. Bu zorluklardan biri de iş ve aile rolleri arasındaki çatışmadır (Öztürk, 2008).

Günümüzde iş ve aile hayatı arasında sıkışan kadınlar, iki önemli rolü yerine getirmeye çalışırken bir ikilemele karşı karşıya kalıyor ve bu ikilemin onları çok zor durumda bıraktığı görülmektedir. Biri kilo alırsa diğeri gölgede kalır. Her ikisini de dengeli bir şekilde yapmak, bir takım öznel koşullara bağlıdır. Kadın durumu dengeli bir şekilde yönetemez, aşırı yıpranmaya neden olmaktadır (Uşen ve Delen, 2011).

Kadınlar, içinde yaşadıkları topluma bağlı olarak hemen her dönemde farklı şekillerde ve farklı koşullar altında ekonomik faaliyetlere katılmaktadırlar. Rollerin ve sorumlulukların cinsiyete dayalı farklılaşması, kadınları daha çok üreme veya ikincil üretim alanında ilgilendirmektedir. Yaşanan sosyo-ekonomik dönüşümün

tanımlanmasında, kadınların çalışma hayatına yoğun katılımı, birincil üretim alanında rol almalarını ve kimlik kazanmalarını sağlamıştır. Ancak bu olumlu gelişme kadınların iyiliği için kadınların rolünü ve sorumluluğunu artırmıştır. Tüm bunların kadınların sosyo-ekonomik yaşama katılımı üzerinde etkisi vardır. Kadınlara toplumda belirli roller verildiği ve faaliyetlerinin sınırlarının çizildiği ve kadınların bunu içselleştirdiği görülmektedir. Bu, kadınları sosyal kabullenmedeki önemli rollerine odaklanmaya zorlamaktadır. Bu nedenle, kadınların kimlik oluşumunda aile temelli roller genel olarak kabul edilmekte ve değer verilmektedir (Fidan,2005).

İş ve çalışma hayatı kadın için iç içe geçmiş iki hassas konudur. Ev, çocuk ve eş beklentilerini tam anlamıyla karşılayamadığını düşünen kadın yaşadığı kaygı yahut stresi iş hayatına yansıtabilir. Bu durum motivasyonunu düşürerek işten uzaklaşmaya neden olabilir. Aynı şekilde çalışma hayatında karşılaştığı fiziki ortam yahut psikolojik faktörler günlük hayatını ve motivasyonunu etkileyeceğinden aile sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanabilir. Buna benzer çatışan sorumluluklarla karşı karşıya kalan kadın bir tercih yapmak durumunda kalması halinde genellikle aileyi tercih eder. İş veya eğitim hayatını terk eder.

Kadının çalışma hayatından çekilmesi bir çözüm değildir. Olması gereken toplum olarak işveren, aile üyeleri, kadınlar bir araya gelerek bu çoklu dengeyi sağlayabilmek adına çözüm odaklı çalışmalar yapılması faydalı olacaktır.

2.3.5. İş Tatmini ve Yaşam Memnuniyeti

İş-aile çatışmasının iş doyumunu üzerindeki etkisini ölçen çalışmaları incelersek, genel sonuç iş-aile çatışmasının iş doyumunu doğrudan etkilediği ve bu etkinin olumsuz olduğu yönündedir. İş ve aile arasındaki çatışmaların artması iş doyumunu azaltır. Ancak iş-aile çatışmasının iş doyumunu üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varan araştırmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların olumlu sonuçlarının, aile ortamındaki çatışmalar nedeniyle bireyin iş doyum düzeyini artırmasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Aile ve iş arasındaki çatışma, yaşam doyumunu önemli ölçüde etkilemektedir. Bireyin yaşadığı iş-aile çatışmalarının etkileri sadece iş yeri ve aile ile sınırlı değildir. İş yerindeki memnuniyetsizlik, kişinin tüm yaşamına yansımaktadır. Bu da bireyin yaşamı boyunca doyumunun azalmasına yol açabilmektedir (Keser, 2005).

Bir kadının ekonomik özgürlüğü, işe girerek ve sosyal statü kazanarak yaşam doyumunu artırabilmektedir. Ancak iş ve aile arasındaki çatışmaların zaman içinde ortaya çıkması yaşam doyumunu ters yönde düşürmektedir. Araştırma sonuçlarına dayanarak iş-aile çatışmasının yaşam doyumunu etkilediği ve bu etkinin olumsuz olduğu sonucuna varmışlardır. Sonuç olarak iş-aile çatışması arttıkça yaşam doyumunu azalmaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda, çalışan kadınların iş ve aile yaşamını uzlaştırarak iş ve yaşam doyumlarını artırmaya yönelik önerilerde bulunulabilir. Bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Öncelikle kadının içinde bulunduğu rol çatışmasından kaynaklanan sorunları aşması için psikolojik destek, zaman yönetimi gibi konularda destek alması sağlanabilir.

- Kadının aile içindeki sorumluluklarının azaltılması, çocuk bakımı, yaşlı ve hasta bakımı gibi görevlerin eş, devlet veya işveren arasında paylaşılması önerilebilir. Bu noktada işyerinde yük altında olan ve aile içindeki görevleri arasında sıkışan kadınlara devletin sağladığı sosyal destek bu noktada faydalı olabilir. Bu bağlamda, kamu çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve herkesin kullanımına sunulmasıyla çalışan annelerin yükü hafifletilebilir.

- İşverenlerin aile dostu şirket politikalarına uymasını ve gerektiğinde çalışanlarına tavsiye ve destek vermesini sağlayabilirsiniz. İşverenlerin, kadınların istedikleri zaman daha az süre çalışmasına olanak tanıyan esnek çalışma biçimleri, aile görevlerini yerine getirmeleri için başka bir çözüm olacaktır. Anneler hem gelir elde etmek hem de çocukları ile daha fazla vakit geçirmek için part-time veya diğer esnek çalışma yöntemlerini tercih edebilirler. Kadınlara daha kısa süreli veya evden çalışma fırsatı verilmesi ailevi görevlerini yerine getirmelerine yardımcı olacaktır (Dursun, 2014).

2.4. Çalışma Yaşamındaki Kadının Aile İçi Görevleri ve Görevlerindeki Değişmeler

Sosyal hayatın doğal bir sonucu olarak günlük hayatta çeşitli roller üstlenmekte ve buna göre hareket edilmektedir. Bunlar, şirketin kişiye atadığı rollerdir. Toplumsal olarak tanımlanan bu rollerin en iyi ve en anlamlı şekilde şekillendiği ortam aile

ortamıdır. Dolayısıyla aile, kadın ve erkeğin toplumsal rollerini çocukluktan itibaren edindiği kurumun işlevidir.

Kadınlar dünyanın hemen her ülkesinde ekonomik özgürlüğe sahip olmalarına rağmen, ev işlerinden sorumludurlar. Ev işlerinin kadın ve erkeğe atfedilen rollere göre bölünmesi geleneksel toplumlarda yaygın olarak kabul görmemiştir. Ancak, erkeklerin ev işlerini paylaşma konusunda daha eşitlikçi davranmaya başladıkları konusunda artık bir fikir birliği vardır.

Nitekim yüzyıllar boyunca kadınlar evlerine ve mahremiyete kapatılmış, üretimden uzak tutulmuş ve ekonomik olarak erkeklere bağımlı tutulmuştur. Bu sosyo-ekonomik ilişki, erkeği ailenin reisi ve ekonomik ilerlemenin baş aktörü yapmıştır. Eğer gerçekten geçimini sağlayan, ev ve çocuklara bakan kadınsa, kadın ve erkek arasındaki bu işbölümü, toplumsal rollerin bölünmesi anlamına gelmektedir. İnsan kendisine verilen bu rolle ekonomik olarak üretken hale gelir ve toplumsal değer kazanmakta; Kadın ise erkeğe bağımlıdır ve yaptığı işin ekonomik değeri olmadığı için “toplumsal yararsızlığa” zorlanmaktadır (Koray, 1993:27).

Çalışan kadın işinin bir parçası olmaya çalışırken evde çocuğuna iyi bir anne olmaya çalışmakta, kocasına iyi bir eş olabilmek için zor şartlar altında mücadele etmektedir. Bütün bunlar çocuk bakımı, ev işleri ve ailenin genel yapısı gibi sorunların temel belirleyicilerine eklendiğinde durum biraz daha karmaşık hale gelmektedir.

2.4.1. Kadının Aile İçi Görevleri

Ekonomik faaliyetlerdeki değişimler, sanayileşme ve ev dışında üretimin örgütlenmesi ile toplumsal değişimler kadın ve erkeklerin çalışma alanlarını birbirinden ayırmıştır. Bu süreçle birlikte kadınlar özel hayatta kalmaya, ev işleri ve çocuk bakımıyla uğraşmaya başlarken, erkekler ev dışında ailenin geçimini sağlama sorumluluğunu üstlenmiştir. Zamanla kadının en önemli görevi iyi bir eş ve annelik olarak görülmüş ve bu durum kadınları çocukluktan itibaren ev hanımı ve anne olmaya hazırlamıştır.

Eve kapatılan kadınlar erkekler gibi eğitim olanaklarından yararlanamamakta, rekabet güçlerini kaybetmeye başlamış ve yedek işgücü olarak görülmekte olup çalışsalar bile bunu aile ekonomisine katkı sağlamak için yapmaktadırlar. Kadının

parasına ihtiyaç duyulmayınca asıl işine geri dönmüştür. Kadınların en önemli görevinin iyi bir eş ve anne olmak olması, kadınların çalışma yaşamına katılımının önünde engeller oluşturabilmektedir. Aynı zamanda cinsiyetçi ideoloji, kadınları eş ve anne ya da iş arasında seçim yapmaya zorlar. "Eril özellikler, yeterlilik, rasyonellik ve nesnellik ile tanımlanan davranışlara yol açar; Dişil özellikler, onları pasiflik, duygusallık, öznellik ve mantıksızlık ile ilişkili davranışlar sergilemeye yönlendirir. (Tan, 1979:185).

Sonuç olarak, işgücüne katılan kadınlar, özgürlük ve bağımsızlık kazanarak toplumsal değerlerini yükseltirken bile eşitsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Kadınların istihdam edildiklerinde bile geleneksel rollerini sürdürmeleri beklenmektedir. Bu, bir kadının iki iş günü ve iki ayrı görevi olduğu anlamına gelir. Kadınların işe katılımı kabul edilse de ev işlerini paylaşmak yine kadının sorumluluğundadır. Kadın ücretli çalışsa dahi ortak ev işi kabul edilmez.

Aile içinde para kazanma rolünü paylaşmak, ev işlerinin eşit olarak paylaşılacağını garanti etmemektedir. İmamoğlu (1994) kadınlığın "ev hanımlığı" ve "annelik" ile eşanlamlı olarak kabul edilmesinden dolayı, çalışan kadınların çalışma hayatlarını "birincil görevleri" olarak görülen ev işleri ile dengelemek zorunda olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Bir kadının kocası "iyi koca" ise, o "görevleri" yerine getirmesi için ona "yardım" eder (İmamoğlu, 1994: 64). Kariyer ve aileyi dengelemek, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde her zaman kadınlar için bir odak noktası olmuştur. Öte yandan çalışan bir kadının çocuk yetiştirme konusunda eşi ve ailesiyle paylaştığı bilgiler, yaptığı işin devamlılığını sağlamakta, çalışma motivasyonunu artırmakta, bu sayede anne babasına daha kolay ulaşabilmektedir. Ancak, bir kadının kariyeri zaten daha zordur (Aytaç, 2001:57).

Bir kadının kariyer yönelimi, eve iş götürmesine ve ailesiyle daha az zaman geçirmesine neden olabilir. Kadın sadece zaman kazanmak için uğraşan, mesai saatleri dışında çocuklarıyla evde vakit geçiren ve onların her ihtiyacını karşılamaya çalışandır. Koray, kadının yüzyıllardır ev ve özel hayatından memnun, üretimden uzak ve ekonomik olarak tamamen erkeğe bağımlı olduğunu belirterek, erkeğin bu ilişkinin sosyo-ekonomik bağlamda tek yönü olduğuna dikkat çekmektedir. Cinsiyete dayalı iş

bölümü, toplumsal rollerin bölünmesi anlamına gelir. Erkek kendisine biçilen rolle üretken hale gelir ve toplumda değer kazanır, ayrıca kadın hem erkeğe bağımlıdır hem de toplumsal yararsızlığa ve ikinci sınıf vatandaş konumuna sürüklenir, çünkü işinin ekonomik önemi yoktur (Koray, 1993:27).

Değişen iş anlayışı zamanla geleneksel rollerin değişmesine neden olmuştur. Dünyanın birçok yerinde ev işi ve çocuk bakımı hala kadınların sorumluluğu olarak görülüyor, ancak değişen kısımlar da vardır. Yörükoğlu, erkeklerin toplumsal yapıdaki değişimlere uyum sağlayamadığını belirterek, "Kadın erkek farkı giderek azaldı. Çalışan kadın sayısındaki hızlı artış rol farklılıklarını ortadan kaldırmaya başlamıştır. Karı koca işe gidip birlikte eve geldiler, birlikte yemek yapmaya ve bulaşık yıkamaya başladılar (Yörükoğlu, 1992: 48).

Ersöz'ün stüdyosunda; Kadınların %61,8'i ev işlerini birlikte yaptıklarını, %22,1'i ise ev işlerini cinsiyete göre böldüğünü söylemektedir. Kadınların %14,6'sı ev işinin kadının sorumluluğu olduğu şeklindeki geleneksel görüşü desteklemekte ve kadınlar yapamıyorsa erkeklerin yapması gerektiğini belirtmektedir. (Ersöz, 1999:85). Erkeklerin %37,9'u birlikte yapılması gerektiğini söyleyip aynı soruyu cevaplarken, %30,4'ü kadın ve erkeğin görevlerinin farklı olduğunu söyledi. Erkeklerin %26'sı bu soruyu sanki bir kadının ihtiyacı varmış ve bir erkeğin ihtiyacı varmış gibi yanıtladı. Yüzde 4,6'lık bir grup ev işinin tamamen kadın işi olduğunu belirtmiştir (Ersöz, 1999:108).

Günümüzde kadınlar ücretli iş yapsalar da aile hayatında ücretsiz işlerin çoğunu yaptıkları görülmektedir. Koray (1993), kadınlar için bu durumu "iki iş günü" ve "iki ayrı sorumluluk" olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle çalışma hayatlarında gölgede kaldıklarını söylemektedir. Koray'a göre, "kadınlar ilgi göstermedikleri, idari ve siyasi hayata katılmadıkları gerekçesiyle beceriksizlik ve kayıtsızlıkla suçlanabilir" (Koray, 1993: 14). Bu nedenler kadınların "yedek işgücü" olarak görülmesine yol açsa da, kadınlar kadınların daha az eğitilmiş, güvencesiz veya çoğu kadının olduğu alanlarda yoğunlaşma eğilimindedir.

2.4.2. Çalışan Kadının Aile İçi Kararlara Katılımı

1992 DPT Türkiye aile araştırmasında "Ailenin gelirinin ne için kullanılacağına kim karar veriyor?" sorusuna, %45,87'si erkekler (hane reisi), %38,06'sı karı-koca birlikte, %10,4'ü kadınlar (ev hanımı) karar verir olarak cevaplamışlardır.

Ersöz'ün (1999) yaptığı bir araştırmada çocuklarla ilgili en çok kim karar veriyor sorusuna kadınların %78,4'ü eşimle birlikte karar veriyorum, %19,6'sı ben kendim karar veriyorum, %1.6'sı eşim karar veriyor diye cevaplamıştır. Ev içi kararların paylaşılmasına ilişkin soruya kadınların %88,9'u evle ilgili kararları eşimle birlikte aldıklarını, %6,1'i kararı kendilerinin verdiğini ve %3,9'u kararları eşlerinin verdiğini belirtmiştir. Ecevit'in Bursa kadınları üzerine yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre; Erkeklerin kadınların çalışmasına yönelik olumsuz tutumunun devam ettiği ve kadınların bir ikileme karşı karşıya olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, düşük gelirli ailelerde kadınların düzenli ve yeterli işlere sahip olması da memnuniyet yaratmakta ve bu da ailenin gelirini artırmaktadır. Erkekler, eşleri çalışırsa toplumdaki prestijlerini kaybedeceklerini düşünürler.

“Kadınlara ve kadın işgücüne toplumsal olarak belirli roller ve yetkinlikler yüklendiği ve bu özelliklerin bilinçli olarak pekiştirildiği ve bu tutumların kadınların işgücü piyasasına katılımını etkilediği kabul edilmektedir. Kadın işgücünün, sınırlı mesleki eğitim ve mesleki beceri edinmenin önündeki engeller nedeniyle ikincil işgücü piyasasına katılabildiği, düşük beceri düzeyleri ve işe bağlılıkları nedeniyle ucuz ve güvencesiz bir işgücü arzı oluşturduğu görülmektedir” (Nielsen, 1990).

Geleneksel bir ailede kadın, kocasının istediğini yapmak zorundadır. Erkek, tam yetkiye sahip ailenin başıdır. Kadın erkeğin işine karışmamalı. Bu nedenle konumunu erkeğe koşulsuz bağlılık olarak gören kadınlar, kocalarına karşı çıkmaktan korkmaktadırlar (Atalay vd., 1992:76).

Akan, araştırmasında, kadınların çalışmasının ekonomik kararlarda güçlerini artırırken, ev işlerinde güçlerini azalttığını bulmuştur (Akan, 1981: 69). Kadının eğitim düzeyi kocasından yüksekse, ev dışında çalışarak aileye katkıda bulunuyorsa, kocasının sosyal statüsünü yükseltiyorsa, aile içindeki saygınlığı da artar. (Timur, 1972: 101).

Eraydın'ın İstanbul'da yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre, çalışan kadınların çoğunluğu karar alma süreçlerinde aktif oluyor. İlk olarak, kadınların kendi

kendilerine çalışmaya karar verdikleri sonucuna varılmıştır. Para kazanmanın öneminin ve bu durumun aile için önemli olduğunun bilincinde olan kadınlar, en azından aile içindeki karar alma süreçlerinde aktif olurlar (Eraydın, 1999: 171).

Kadınların önceki görevlerine göre bağımsız olmaları, işle birlikte artan iş yükü ve aile ile ilgili kararları etkileme hakkına sahip olmaları, kadınların çalışmak isteme sebeplerindedir. Kadınların işgücüne katılımı, üretken oldukları ve para kazandıkları için kendilerini daha güvende, söz sahibi ve çalışıyor hissetmelerini sağlıyor. Kırsal kesimde ve geleneksel aile yapılarında ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan kadınlar, şehirlerde çalışarak kazandıkları ücretleri daha verimli kullanacaklardır (Koray, 1999:14).

Ancak yapılan araştırmalar, 1950'lerden bu yana Türkiye'de çalışan kadınlara yönelik çalışmalarda, ev dışında ücretli çalışmanın kadın çalışmasının birincil amacı olmadığını, kadınların bunu geçici ve zorunlu bir meslek olarak gördüklerini ve olmak istedikleri alanlar ev hanımlığı ve anneliktir. Kadınların ekonomik faaliyetlere katılımlarının düşük olmasının ailedeki rolleri, rol bağımlı tercihleri ve ataerkil ilişkileri ile açıklandığını ve ekonomik koşullar nedeniyle yapılan analizlerin göz ardı edildiğini savunur (Ecevit, 1993:119).

2.5. Çalışan Kadının Sorunları

“Çalışan bir kadının bir eş ve anne olarak tüm sorumluluklarını düzenli olarak yerine getirmesi kolay değildir. Kadınların çalışmasını güç hale getiren birçok neden vardır. Bu nedenler üç grupta incelenebilir” (Ekşi, 1990, s.21)

2.5.1. Anne Olarak Karşılaşılan Güçlükler

“Kadın farklı nedenlerle çalışsa da anne olmak da istiyor. Ancak çalışan bir kadının çocuğuna bakmak için de yeterli zamana ihtiyacı olmaktadır. Günümüzde özel veya devlet kurumları ne yazık ki bu konuda duyarlı değildirler. Bu nedenle çalışan bir kadının çocuğu olmadan önce “Çocuğuma kim bakacak?” cevap aramaktadır” (Gezer, 2000, s.204).

Birçok ülkede çalışan annelere doğum sonrası izin kullanma hakkı verilmektedir. Ancak bu izin süresinin de yeteri kadar olmadığı aşıkardır. Çalışan bir anne doğum sonrası bu izni ancak masrafları kendisine ait olmak üzere devam

ettirebilir. Gelişmiş ülkelerde anne babaya babalık izni verilerek desteklenmektedir. İşe dönen bir annenin ilk sorusu “Çocuğa kim bakacak” oluyor. Buna bir çözüm bulduktan sonra işi ve ailesini dengelemeye çalışır. Bir anne çocuğuna kaliteli zaman ayırabilirse bu sorun ortadan kalkacaktır. (Gezer, 2000, s.204).

Türkiye'de memur unvanıyla çalışan bir anne bir yıl ücretsiz izin hakkına sahiptir. Bir annenin endişesi çocuğuna kimin bakacağıdır. Ülkemizde çeşitli nedenlerle girişimci olacak bir annenin çocuklarına kimin bakacağı konusundaki endişesi hızla artan anaokulu sayısı sayesinde azalmaya başlamıştır. Okul öncesi eğitim, 4-6 yaş arası ücretli eğitimi kapsar, ancak maddi durumu yetersiz 0-3 yaş çocuğu olan annelerin ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu durum nedeniyle çalışan bir anne çocuğunu bir büyükanneye, daha büyük bir çocuğa ya da bir komşuya teslim eder ya da ücretli ancak bilgisiz bir bakıcıdan yardım ister. (Ekşi, 1990, s.25).

2.5.2. İş Kadını Olarak Karşılaşılan Güçlükler

İş, çalışan kadından verimlilik, disiplin ve zaman ister. Çocuğu evde rahatsız olan bir anne işten izin almakta zorlanıyorsa, çalışan bir annenin sakin ve üretken olması beklenemez. (Ekşi, 1990, s.22).

Çiftçi (1979) araştırmasında, yöneticilerin kadınları genellikle devamsızlık, sık iş değiştirme ve sürekli eğitimden yararlanmadıkları için daha az vasıflı işlere yerleştirdiğini belirtmiştir. (Çiftçi, 1979, s.257).

Türkiye’de işyerlerine bağlı kreşlerin azlığı, özel kurumların maliyetlerinin yüksek olması ve devlet tarafından açılan anaokullarının azlığı çaresiz bir anneyi uygun çözümler aramaya zorlamaktadır. Çocuğu anneye, büyük kardeşe ya da komşuya teslim etmek, ücretli ama yetersiz bilgiye sahip bakıcı yanında büyütmek gibi çözüm yolları vardır. (Razon, 1990: 230).

2.5.3. Ev Kadını Olarak Karşılaşılan Güçlükler

Çalışan bir anne ailesine yani çocuğuna, kocasına ve evine yeterince zaman ayıramadığı, ilgi gösteremediği için ev hanımı olarak geleneksel sorumluluklarını yerine getiremeyebilir. Yorgun bir anne işten eve döndüğünde, ailesine yeterince bakamadığı için aile bireyleri arasında sorunlar ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bunun

neticesinde evde çatışma ve tartışmalar meydana gelip annenin evliliğine zarar verebilir.

İşten yorgun dönen bir annenin onu bekleyen temizlik, yemek pişirme gibi bir sürü ev işi vardır; çalışan anneler işlerinin çoğunu tatile kaydırmaktadır. Bu, tatillerde dinlenme zamanını ev işlerine ayırmasına neden olur. Gelişmiş ülkelerde elektronik cihazlar ve eşler, çalışan annelere ev işlerinde destek olmaktadır. “Ülkemizde elektronik ürünlerin yaygınlaşması çalışan annelerin işini bir nebze olsun kolaylaştırmaya başlamış ancak maliyetlerinin yüksekliği alım gücünü azaltmıştır. Annelere ev işlerinde veya çocuk bakımında yardımcı olan eşler, henüz toplumumuzda adet olmadığı için hoş karşılanmamaktadır. Bunu bilen eşin, sosyal baskı nedeniyle çalışan anneye yardım etmesine kısmen engel olmaktadır.” (Ekşi, 1990, s.21).

“Türkiye’de çalışan kadınların Batı’daki kadınlara kıyasla ev işlerine daha fazla zaman ayırması, yorgunluk, yıpranma ve çeşitli sorumluluklardan dolayı sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır.” (Razon, 1983, s.32).

Ülkemizde çalışan kadınlarla ilgili yapılan araştırmalarda kadınların örneğin geçim sıkıntısı, aile ve iş yaşamı arasındaki çatışmalar, çocuk sahibi olma gibi nedenlerle işlerinden ayrıldıkları görülmektedir. (Ekşi, 1990, s.79)

2.6. Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumları

Aile, toplumun yapı taşı olmakla birlikte, “evlilik” kapsamında resmi anlam taşımakta, toplumun düzenini sağlamakta ve bireyin paylaşımını mümkün kılmaktadır (Özgüven, 2000: 8). Bu bağlamda Kışlak (1982: 50) evliliği, "sosyal yapıyı farklı açılardan etkileyen biçimsel, duygusal, davranışsal ve biyolojik yönleri olan kültürel ve sosyal bir sistem" şeklinde ifade etmiştir.

Saxton (1982: 217) ise evliliği daha geniş bir bağlamda “iki kişinin kalıcı bir birliktelik içinde bir araya geldiği, bir aile kurmaya ve ailenin devamlılığını sağlamaya çalıştığı birbirine bağlı etkileşim sistemlerinden oluşan evrensel bir kurum” olarak tanımlar. Aile, birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak yükümlülükler taşırlar”. Toplumsal yaşamın bir parçası olan evlilik, bireylerin uyum sağlamasını gerektiren bir birlikteliktir. Eşlerin zihinsel, duygusal, cinsel ve sosyal ilişkileri evlilik uyumunun yanı sıra fiziksel ve ruhsal sağlığın temelini oluşturur (Kalkan, 2002: 18).

Spanner (1975), Evlilik; Bunu, “eşlerin önemli konularda çatışma olmadan anlaşmaları, ancak benzer boş vakit etkinliklerinde zevk aldıkları ve benzer etkinliklere berabere dahil oldukları, nihayetinde birbirlerine karşılıklı duygusal yakınlık hissettikleri bir evlilik" olarak tanımlıyor.”

Özgüven (2000: 255-335) ilişkiye uyumu etkileyebilecek değişkenleri kişisel değişkenler, aile ile ilgili değişkenler ve sosyo-ekonomik değişkenler olarak sınıflandırmaktadır. Cinsiyet, yaş, evlilik sayısı, ilk evlenme yaşı, sağlık durumu, görünüş vb. kişisel değişkenler Eşlerin yaş farkı, evlilik şekli, çocuk sahibi olup olmamaları, duygu ve düşüncelerini eşle paylaşmaları, eşle ev işlerini paylaşmaları, aileyi geçindirmeleri, eşlerin cinsel yaşamlarından memnuniyetleri vb. özellikler aile ile ilgili değişkenlerdir. Son olarak ailenin aylık geliri, gelir yeterliliği, eşin eğitimi, eşin aile gelirinden aldığı pay, eşin mesleki durumu ve sosyo-ekonomik değişkenler eşinin iş doyumunu içermektedir.

Şener ve Terzioğlu (2008: 15) sosyo-demografik değişkenlerin çiftlerin evliliğe genel uyumu üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada; Erkekler için evlilik puanları cinsiyete göre değişir, ancak hem kadınlar hem de erkekler için daha yüksek olma eğilimindedir; Evliliğe uyum ortalamasının eğitim, gelir düzeyi, sağlıklı iletişim düzeyi ve iletişim doyumunu ile arttığını bulmuşlardır.

Sears ve Galambos (1992: 790) tarafından yapılan bir çalışmada, çalışan kadınların çalışma koşulları, iş stresi ve evlilik uyumları değerlendirilmiştir. Araştırmaya 86 çift katıldı. Sonuçlar, kadınların algılanan iş stresi ve genel stresinin evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu, oysa kadınların genel stresinin erkeklerin evlilik uyumu ile ilişkili olmadığını göstermiştir.

Çalışmalar, çalışan kadınların daha bağımsız hareket edebildiğini ve toplumda daha değerli olduklarını, bunun sonucunda genel olarak sağlıklarının, yaşam doyumlarının ve özgüvenlerinin daha yüksek olduğunu ve çalışan kadınların daha az umutsuzluk, belirsizlik ve kaygı yaşadıklarını göstermiştir (Cilli vd., 2004).

Kadınların meslek hayatı psikolojik sağlıklarını olumlu etkilerken, çalışan kadının iş ve aile hayatındaki rolü, ihtiyaç, talep ve beklentilerin eş zamanlı olarak ortaya çıkması iş ve aile hayatında çatışmalara neden olabilmektedir (Çarıkcı ve Çelikkol, 2009).

Arslan'a (2012) göre kadınların iş dünyasına girişi, geleneksel ev içi rol ve görevlerini modern iş koşullarına uygun olarak yerine getirme beklentilerini ortaya koymaktadır ki bu durum, aile ve iş hayatında erkeklere göre daha fazla çatışmaya neden olabilir. Çalışan kadının evdeki rolünü kolaylaştıran kreş, temizlik şirketi, yemek servisi gibi işyerleri bulunsa da çalışan kadının tüm aile rollerini devretmesi mümkün değildir (Çelik ve Turunç, 2009). Bu durum çalışan kadınların rolleri gereği iş-aile çatışması yaşamalarına neden olabilmekte ve evliliklerini zayıflatabilmektedir. Ulusal literatür incelendiğinde ise işyeri ve aile içi çatışmaları ele alan çalışmaların psikolojik özelliklerden çok demografik özelliklere dayandığı görülmektedir (Amanvermez ve Denizli, 2016).

Öz-yeterlik, bir kişinin belirli davranışları veya eylem planlarını yerine getirme yeteneklerine ilişkin kişisel inançlarını içerir (Bandura, 2012). Öz-yeterlik ile ilgili inançlar, insanların davranışsal tercihlerini ve çevrelerini belirlemelerine yardımcı olma, engeller karşısında ısrar etme, bilişsel stratejiler ve duygusal durumları kullanmadır (Hennessy ve Lent, 2008).

Araştırmalara göre iş ve ev hayatı birbirini önemli ölçüde etkiliyor. Bireyin yaşamında önemli bir yer tutan çalışma, günlük uyanık yaşamının büyük bir bölümünü kapsamakta ve bireye toplum içinde belirli bir rol, konum ve maddi fayda sunmaktadır (Anar, 2011).

İnsan hayatındaki bir diğer önemli yer ise toplumun en küçük yapı taşı olan ailedir. Aile sistemi oluşturmanın yasal yolu ise bireylerin evlilikleridir (Özgüven, 2000: 28).

Ancak 20. yüzyılın son yarısında evliliklerin sona ermesine neden olan olaylar arasında “boşanma” “ölüm”den önce gelmiştir. 20. yüzyılın son çeyreğinde yapılan evliliklerin 1/3'ü yedinci yılında sona ermekte ve evli çiftlerin neredeyse yarısı yirmi yaşından önce ayrılmakta veya boşanmaktadır (Aktaş, 2009).

2.7. Çalışan Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Cinsiyet, bireylerin doğuştan gelen biyolojik özellikleriyle ifade edilemeyen toplum ve geleneklerin sonucu olan bir kavramdır. Cinsiyet, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünü ve biyolojik cinsiyetler arasındaki ilişkiyi vurgulamak için sadece kadının

değil, erkeğin de toplumdaki konumunu tanımlayan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet, toplumsal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumun üretim tarzı ile ilgili biyolojik cinsiyetle açıklanamayacak anlamlara sahiptir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların toplumsal olarak inşa edilmiş yönlerine dikkat çekmektedir (Marshall,1999: 98).

Biyolojik cinsiyet farklılıklarından bahsedildiğinde, kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıklardan bahsedilmektedir. Kadın ve erkek arasındaki farkın içeriği genetik olarak belirlenir ve büyük ölçüde evrenseldir. Öte yandan, kadınlık ve erkeklik arasındaki farklılığın içeriği kültürel olarak belirlenir ve değişkendir (Barusch, 2002: 231).

Son yıllarda ailelerin ihtiyaçları hızla değişti; Aile üyelerinin birbirlerine karşı beklentilerini ve aile içindeki rollerini değiştirmiştir. Artan talepler ve değişimler kadınların çalışma yaşamına daha fazla katılmasını sağlamıştır (Pınar, 2008).

Tarım toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde kadın emeğine ihtiyaç duyulan alanlar da farklılaşmıştır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak kadınlar bazen uzmanlık eğitimi gerektiren işlerde, bazen de tarımsal üretimde ve fabrikalarda çalışmaktadır (Yılmaz vd., 2008).

Gelişim sürecinde yetişkin erkek ve kadınların cinsiyetleriyle ilişkili sosyal rolleri üstlenmeleri beklenmektedir. Cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklıdır; Kadın ve erkek için kültürel olarak tanımlanmış bir roldür. Bu rol doğumdan itibaren aile, okul ve diğer sosyal ortamlardaki deneyimler yoluyla öğrenilmektedir. Cinsiyet şeması kuramına göre çok erkeksi olmayıp biraz erkeksi olanlar erkeksi, güçlü bir şekilde dişil ama daha az erkeksi olanlar, dişil, dişil ve erkeksi özellikleri bir arada ve eşit olarak sergileyenler androjen ve hem dişil hem de kadınsı olanlar androjendir. Belirsiz olarak tanımlanan kadınların cinsiyet rolüne özgü niteliklerinin birçok taşıyıcısı vardır (Mayer & Sutton, 1996).

Ev işleri ve çocuk bakımı birçok toplumda kadın işi olarak görülmektedir. Araştırmalar, annelerin çocuk bakımı ve ev işlerinde babalardan daha fazla sorumluluk aldıklarını göstermektedir (Gümüšoğlu, 2008).

Evlilik ve çocuk doğurma, kadınların istihdamında belirleyici bir rol oynamaktadır. Kadın çalışanların yüzde 70'i evlilik ve doğum nedeniyle işten çıkarken, işverenlerin yüzde 20'si işten çıkarılmaktadır (Erkek & Karagöz, 2009).

Çalışan kadınların evlilik ve/veya çocuk sahibi olma nedeniyle işlerini kaybetme korkusu, ekonomik olarak işlerini kaybedebileceklerine ve yaşam koşullarını zorlaştıracaklarına işaret etmekte, bu da çalışan kadınları zora sokmaktadır. Bu tür düşüncelerle çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin daha fazla olduğu varsayılabilir (Çilli ve ark. 2004). Ev dışında ücretli işlerle aile ekonomisine katkıda bulunmaya çalışan kadınların eşleri veya diğer aile üyeleri ile ev ve çocuk bakımı işlerini paylaşamamaları, kadınların üzerindeki yükü daha da artırmaktadır.

Çalışan kadınlar bir yandan iş doyumlarını artırmaya çalışırken bir yandan da evlilik uyumunu sağlamaya çalışmaktadır. Güzel bir evlilik tarifinde; Evlilik uyumu, evlilik doyumunu, evlilik kalitesi gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır (Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012).

Evlilik uyumu; Uyum, birbirleriyle iletişim kuran, evlilik ve aile ile ilgili konularda hemfikir olan ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözen çiftler olarak tanımlanmaktadır. Evlilikte mutluluk, doyum ve beklentilerin karşılanması karşılıklı uyum ile mümkündür. Çocukların varlığı, çocukların sayısı ve yaşı, çiftin gelir durumu, ev dışında çalışma durumu, ev işlerinin bölümü, eğitim gibi birçok toplumsal faktör evliliğin toplumsal bir yapı olarak sürdürülmesinde ve uyum ve uyum içinde önemlidir (Twenge, 2003; Demiray, 2006).

2.7.1. Evli Kadınlarda Evlilik Uyumu

Aile öyküsü, evlilik uyumu, cinsiyet beklentileri, evlilik doyumunu ve evlilik devamlılığının en önemli temaları karşılıklı sevgi, saygı ve sadakattir (Erbek ve diğerleri, 2005). Bazı geleneksel toplumlarda evlilik kavramı kaçınılmaz olarak cinsiyetler arasında farklı görüş ve beklentiler doğurmaktadır. Duygu eksikliği eşler arasında sorunlara neden olabilir, birbirine açılmayan ve sorunlarını nasıl anlatacağını bilemeyen eşler arasında evlilik uyum sorunları ortaya çıkabilir. Bu, eşler arasındaki iletişim ve iletişim becerilerinin önemini vurgulamaktadır. Aile hayatını olumsuz etkileyen sorunların nedeni iletişimsizliktir (Kışlak ve Çabukça, 2002)

Evlilik hayatının bozulmasındaki en önemli etkenlerden biri de eşler arasındaki iletişim eksikliğidir. Evlilikte eşler arasındaki iletişimin önündeki engellerden biri de eşlerin kendilerini ifade edememeleri ve edilgen konumlarıdır (Akgün vd. 2010).

Evlilikte eşlerin aidiyet duygusu ile ortak bir düşünce dünyası oluşturmaları ve güçlü iletişim yoluyla karşılıklı sorunları çözebilmeleri gerekmektedir (Özgüven, 2000). Eşler birbirleriyle iletişim kuramazlarsa aralarında çatışmalar çıkabilir. Bu çatışmaların önlenmesinde ve var olan çatışmaların uzlaşma yoluyla çözülmesinde yine iletişim becerileri önemli rol oynamaktadır (Taysı, 2010). Evlilikte uyum önemlidir çünkü evliliği huzurlu ve eksiksiz kılmaktadır. Evliliği bir süreç olarak düşündüğümüzde, eşlerin birlikte olmalarını sağlayan en güçlü etkenlerden biri olarak uyumu görülmektedir (Erbek ve ark. 2005).

Uyumlu bir evlilikte iletişim, eşlerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olarak onların mutluluğunu etkilemektedir (Fisiloğlu ve Demir, 2000). Evlilikte ahengi ve iletişimi güçlü olan eşler anlaşma temelinde çalıştıkları ve birbirimize karşı bir duygu geliştirdiğimiz için eşler arasında çatışma sorunları yaşanmaz.

2.8. Evli Çalışmayan Kadınların Evlilik Uyumu

Ev hanımları çoğu zaman hayatlarının monotonluğundan, sürekli çocuklarla ve ev işleriyle ilgilenmek zorunda kaldıklarından, kendilerine vakit ayıramamaktan şikayet etmektedirler. Çalışan kadınlara göre sosyal çevreleri daha az kişiden oluşmaktadır. Her erkek için çok önemli olan yaptığı işin takdir edilmesi ve değerlendirilmesi çoğu zaman eşine bağlıdır. Çalışan kadınlar ise daha bağımsız hareket edebilmekte, para kazanabilmekte ve toplumda daha fazla saygınlık kazanabilmektedir.

200 çalışan kadın ile 200 ev hanımının ilişki uyumu ve öznel iyi oluşunun karşılaştırıldığı bir çalışmada, her iki parametrenin de ev hanımlarında çalışan kadınlara göre anlamlı derecede daha kötü olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada, çalışan kadınların genel sağlığının, yaşam doyumunun ve benlik saygısının daha yüksek olduğu, ev hanımlarında karamsarlığın daha düşük puan almasına karşın, çalışan kadınların umutsuzluk, güvensizlik ve kaygı düzeylerinin de daha düşük

olduğu görülmüştür. Sözü edilen çalışmada pozitif duygulanım ve depresyon puanları arasında fark bulunmamıştır.

Bir araştırma, İtalya'dan İsviçre'ye taşınan ve psikiyatrik tedavi arayan kadınlar arasında, işsiz ve işten atılan kadınlar ile ev hanımları arasında psikososyal sorunların daha yaygın olduğunu bulmuştur. Haw, çalışmasından elde ettiği verilere dayanarak, çalışan kadınların ve ev hanımlarının psikolojik parametrelerinin aile yaşam döngüsü boyunca değişebileceğini bildirmiştir.

Koreli evli kadınların psikolojik çatışmalarını araştıran bir araştırma, evlilik türünün, evlilik ve boşanmaya ilişkin geleneksel görüşün, görücü usulüyle evliliğin ve kocanın kadının cinsel rolüne ve işine yönelik geleneksel tutumunun çatışmaya neden olduğunu bulmuştur (Cho, 1999).

Özellikle ev hanımları arasında daha yaygın olan görücü usulü evlilikler, flört ederek evlenenlere göre evlilikte aradığını bulma olasılığı daha düşük, daha fazla kaygı ve somatizasyon göstermektedir. Açıkçası, eşlerin evlenmeden önce birbirlerini ve gerçek niteliklerini daha iyi tanımaları daha doğru olacaktır.

2.9. Kadınların Çalışma Koşulları ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki Konusunda Araştırmalar

Kadın istihdamı ile genel uyum, sosyal uyum, kendini gerçekleştirme, aile ilişkileri ve antisosyal eğilimler arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Sezer (2004), Hacettepe Üniversitesi'nin “Kadınların Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenlerle Araştırılması” sonuçlarını incelediğinde, kadınların çalışırken kendileri ve çevreleriyle daha uyumlu olduklarını bulmuştur. Uyumla ilgili diğer alt boyutlara da bakıldığında, sosyal normlar dışındaki tüm boyutlarda çalışan kadınların aritmetik ortalamasının işsiz kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara dayanarak araştırmaların genel olarak kadınların uyum sağlama becerileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir (Sezer, 2005).

Bacak ve Yiğit'in 2007 araştırmasına göre işgücündeki kadınlar; Engelliler ve yaşlılarla birlikte çocuk işçiler de bir risk grubu oluşturmaktadır. Kadınlar fizyolojik ve biyolojik özellikleri nedeniyle erkek çalışanlara göre daha zayıf olduklarından dolayı tehlikelere daha fazla maruz kalmaktadırlar. Kadınların çalışma hayatı

dışındaki en temel sorunu, sorumlu oldukları ev işleri ve çocuk bakımınıdır. İşyerinde ve evde çalışan kadınların toplam çalışma süreleri 12-15 saati geçmekte, dinlenme süreleri kısalmaktadır.

Kadınlar erkeklere göre daha çabuk yoruluyor ve uzun çalışma saatlerinde düşük, erken doğum ve ölü doğum gibi risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle çocuklu kadın işçiler için işyerlerinde kreş ve emzirme tesislerinin olmaması veya işveren tarafından sağlanmasına rağmen açılmaması kadın işçiler için birçok zorluk oluşturmaktadır. Ev işleri ve çocuk bakımından sonra evli kadınlar için iş yerindeki en önemli sorun cinsel tacizdir. Bu, birçok kadın çalışanın ruh sağlığını olumsuz etkileyen ve iş yerindeki huzurlarını tehdit eden çok ciddi bir sorundur. Kadın çalışanların yanlış anlaşılma korkusuyla bunu sıklıkla saklaması, bu sorunun çok yaygın olmadığını düşündürmektedir (Bacak ve Yiğit, 2007).

Kadın çalışanların mesleki yaşamlarında bazı önlemler alınmalıdır. Bu düzenlemelerin uygulanması, çalışma barışının sağlanmasını, daha fazla eğitim verilmesini ve ilgili makamlar tarafından denetlenmesini gerektirmektedir. Aksi takdirde, davranış, ihlal eden işverenin (veya işveren vekilinin) idari sorumluluğuna yol açacak ve işverenler bu durumlar için ağır cezalara tabi olacaktır (Bacak ve Yiğit, 2007).

Türkiye'de ev dışında ücretli çalışmanın birincil amaç olmadığı, kadınların bunu geçici ve zorunlu bir meslek olarak gördükleri, yapmak istedikleri şeyin ev hanımlığı ve annelik olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, eğitilmiş kadınların yaklaşık %20'sinin ev işleri ve çocuk bakımı nedeniyle çalışma hayatını terk etmesi, iş ve aile hayatı arasında rol çatışması olduğunda ayrılmanın yaygın olduğu yönündeki genel kanıyı desteklemektedir (Uşen ve Delen, 2011).

Dedeoğlu'nun (2009) araştırması, toplumsal cinsiyet eşitliği politikasının Türkiye'de kadın istihdamını ve çalışma hayatında kadın eşitliğini desteklemekten uzak olduğunu göstermektedir. Hatta bazı düzenleme ve uygulamalar çalışan kadınların istihdam edilmesini engellemektedir. Çünkü bu uygulamalar kadınları daha fazla çalışmaya teşvik etmemekte, onları anne ve eş oldukları için ödüllendirmektedir. Bu hükümlerin doğrudan kadınlara karşı ayrımcılık yaptığı söylenebilir. eşitliği teşvik eden mevcut yasalar; Kadınların yaşamlarını doğrudan etkilemeyen ve uygulamada

kadına yönelik ayrımcı ve dışlayıcı tavrı değiştiremeyen soyut yasal hükümler bulunmaktadır.

Çınar (2009), "Evde alışan kadınların ilişki ağları ve bu ilişki ağları üzerine alan araştırması" başlıklı bir araştırma yapmıştır. Bu alışmada; Ev işinin işçiyi dar bir çembere hapseden bir çalışma yöntemi olduğuna inansalar da, tüm aşamalarında belli bir örgütlenme biçimini gerektirdiği sonucuna varmaktadırlar. Araştırma kapsamında tanımlanan ilişkilerden ev işi, çalışanları izole eden çalışma biçimi değil; Aksine, farklı ilişkilere izin veren bir temel oluşturabileceğini göstermektedir. Araştırmada görüşülen kadınların neredeyse tamamı, ev işinin kendilerini sosyalleştirdiğini iddia etti. Bu bağlamda ev işi, kadının aktif sosyal yaşamını temsil etmektedir (Çınar, 2009).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölüm altında araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. İlerleyen başlıklarda araştırmanın yönetimi, evren ve örnekleme, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve son olarak ise araştırmada kullanılan veri analiz teknikleri sunulmuştur.

3.1. Araştırma Yöntemi

Çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumları incelemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel bir araştırma olarak tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modelindeki araştırmalarda geçmişte var olmuş ya da halen var olan durumları hiçbir müdahale olmadan var olduğu şekliyle betimlenmektedir (Karasar, 1998, 97).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarının incelendiği bu araştırmanın evreni evli kadınlar oluşturmaktadır. Zaman ve maliyet kısıtı sebebiyle evrenin tamamına ulaşılması mümkün olmadığından araştırmada örnekleme yapılmıştır. Bu amaçla en fazla kişide katılımcıya hızlı bir şekilde ulaşabilmek amacıyla olasılıksız örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak İstanbul'da ikamet eden 18 yaşından büyük olan evli kadınların çalışmaya dahil edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren 63 çalışan ve 99 çalışmayan evli kadın olmak üzere 162 kadın bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin elde edilmesinde nicel veri toplama tekniklerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu anketin ilk bölümünde kadınların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla; yaş, eğitim düzeyi, meslekleri, ailelerinin aylık gelirleri ile eşlerinin yaşları, eğitim düzeyleri ve mesleklerine yönelik

sorular yer almaktadır. Anketin ilk bölümünde kadınların evlilik ile ilgili özelliklerini belirlemeye yönelik ise evlilik yaşı, evlilik süresi, çocuk sayısı ve eşleriyle sorumlulukları paylaşma durumuna yönelik sorular yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise 15 soruluk Evlilik Uyumu Ölçeği yer almaktadır.

3.3.1. Evlilik Uyumu Ölçeği

Evlilik Uyumu Ölçeği, evli bireylerin evlilik ilişkilerinden algıladıkları doyum ve evlilik uyumlarını belirlemek amacıyla Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Kışlak (1996) tarafından yapılmıştır. Ölçekte 15 madde yer almaktadır. Kışlak (1996) çalışmasında ölçekte yer alan maddeleri puanlarken Hunt'ın (1978) puanlama sistemine göre puanlarken 1. madde için 0-6, 2-9. maddeler 0-5, 10. madde 0-2, 11. madde 0-3, 12. madde 0-2, 13. madde 0-3, 14. ve 15. maddeler 0-2 arasında puanlamıştır. Buna göre ölçekten alınabilecek toplam puanlar 0-60 arasında değişmektedir. Fakat Freeston ve Plechaty'nin (1997) önerileri doğrultusunda 10. ve 12. maddeleri 0-1 olarak ayrıca puanladığını bildirmiştir. Bu durumda ölçekten alınabilecek puanlar 0-58 arasında değişmektedir. Gerçekleştirilen bu çalışmada ölçek maddeleri Freeston ve Plechaty'nin (1997) önerileri dikkate alınarak 10. ve 12. maddeler 0-1 aralığında puanlanmıştır. Kışlak (1996) çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığını ifade eden Cronbach's Alpha değerini 80 olarak bulmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı olan Cronbach's Alpha değeri 84 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 20 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Katılımcılara ait demografik ve evlilikle ilgili özelliklerin sunulmasında sıklık ve yüzde dağılımlar kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin normal dağılıma uygunlukları çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak incelenmiştir. Normal dağılıma uygunluk koşulu olarak her bir değişkenin çarpıklık ve basıklık değerinin $\pm 1,5$ değerini aşmamış olması dikkate alınmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). İncelemeler sonrası araştırma değişkenlerinin normal dağılıma uygunluk gösterdiği belirlenmiştir. Katılımcıların özelliklerine göre evlilik uyumlarının karşılaştırılmasında homojen ikili gruplar için Student T-test ve ikiden fazla gruplar için ANOVA testi kullanılmıştır. Homojen dağılım göstermeyen grupların

karşılaştırılmasında Mann-Whitney Test ve ikiden fazla olan gruplar için Kruskal Wallis Test kullanılmıştır. Kruskal Wallis Testi sonrasında anlamlı bir farklılığa rastlandığında farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının test edilmesinde Mann-Whitney Test kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık ise 0,05 düzeyine göre değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Ardından katılımcıların evlilik uyumlarına ilişkin özet değerler sunulmuştur. Son olarak katılımcıların demografik ve evlilikle ilgili özelliklerine göre evlilik uyumları karşılaştırılmış ve sunulmuştur.

Araştırmada yer alan çalışan ve çalışmayan evli kadınların demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 14. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

		Çalışan Evli Kadınlar (n=63)		Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)		Toplam	
		n	Yüzde (%)	n	Yüzde (%)	n	Yüzde (%)
Yaş	24-35 Yaş	35	55,6	41	41,4	76	46,9
	36-54 Yaş	28	44,4	58	58,6	86	53,1
	Toplam	63	100	99	100	162	100,0
Eşin Yaşı	26-38 Yaş	40	63,5	40	40,4	80	49,4
	39-64 Yaş	23	36,5	59	59,6	82	50,6
	Toplam	63	100	99	100	162	100,0
Eğitim Durumu	İlkokul	1	1,6	6	6,1	7	4,3
	Lise	4	6,3	22	22,2	26	16,0
	Ön Lisans	1	1,6	21	21,2	22	13,6
	Lisans	31	49,2	41	41,4	72	44,4
	Lisans Üstü	23	36,5	9	9,1	32	19,8
	Doktora	3	4,8	0	0	3	1,9
	Toplam	63	100	99	100	162	100,0
Eşin Eğitim Durumu	İlkokul	3	4,8	11	11,1	14	8,6
	Lise	3	4,8	13	13,1	16	9,9
	Ön Lisans	6	9,5	4	4	10	6,2
	Lisans	28	44,4	46	46,5	74	45,7
	Lisans Üstü	17	27	24	24,2	41	25,3
	Doktora	6	9,5	1	1	7	4,3
	Toplam	63	100	99	100	162	100,0
Ailenin Aylık	Düşük	2	3,2	0	0	2	1,2
	Orta	39	61,9	66	66,7	105	64,8

Gelir Düzeyi	Yüksek	22	34,9	33	33,3	55	34,0
	Toplam	63	100	99	100	162	100,0

Tablo 1 incelendiğinde 24-35 yaş aralığındaki çalışan evli kadınların oranı %55,6 (N=35 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %41,4'dür (N=41 kişi) 36-54 yaş aralığında yer alan çalışan evli kadınların oranı %44,4 (N=28 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %58,6'dır (N=58 kişi). Eşlerinin yaşı 26-38 yaş aralığında olan çalışan evli kadınların oranı %63,5 (N=40 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %40,4'dür (N=40 kişi). Eşlerinin yaşı 39 -64 yaş aralığında olan çalışan evli kadınların oranı %36,5 (N=23 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %59,6'dır (N=59 kişi). Eğitim durumu ilkokul olan çalışan evli kadınların oranı %1,6 (N=1 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %6,1'dir (N=6 kişi). Eğitim durumu lise olan çalışan evli kadınların oranı %6,3 (N=4 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %22,2'dir (N=22 kişi). Eğitim durumu ön lisans olan çalışan evli kadınların oranı %1,6 (N=1 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %21,2'dir (N=21 kişi). Eğitim durumu lisans olan çalışan evli kadınların oranı %49,2 (N=31 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %41,4'dür (N=41 kişi). Eğitim durumu lisans üstü olan çalışan evli kadınların oranı %36,5 (N=23 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %9,1'dir (N=9 kişi). Eğitim durumu doktora olan çalışan evli kadınların oranı %4,8 (N=3 kişi) iken çalışmayan evli kadınların hiçbirisi doktora düzende eğitim durumuna sahip değildir. Eşlerinin eğitim durumu ilkokul olan çalışan evli kadınların oranı %4,8 (N=3 kişi) iken çalışmayan evli kadınlarda bu oran %11,1'dir (N=11 kişi). Eşlerinin eğitim durumu lise olan çalışan evli kadınların oranı %4,8 (N=3 kişi) iken çalışmayan evli kadınlarda bu oran %13,1'dir (N=13 kişi). Eşlerinin eğitim durumu ön lisans olan çalışan evli kadınların oranı %9,5 (N=6 kişi) iken çalışmayan evli kadınlarda bu oran %4'dür (N=4 kişi). Eşlerinin eğitim durumu lisans olan çalışan evli kadınların oranı %44,4 (N=28 kişi) iken çalışmayan evli kadınlarda bu oran %46,5'dir (N=46 kişi). Eşlerinin eğitim durumu lisans üstü olan çalışan evli kadınların oranı %27 (N=17 kişi) iken çalışmayan evli kadınlarda bu oran %24,2'dir (N=24 kişi). Eşlerinin eğitim durumu doktora olan çalışan evli kadınların oranı %9,5 (N=6 kişi) iken çalışmayan evli kadınlarda bu oran %1'dir (N=1 kişi). Araştırmada yer alan katılımcıların aylık geliri düşük olan çalışan evli kadınların oranı %3,2 (N=2 kişi) iken çalışmayan evli kadınların hiçbirinin düşük aylık gelire sahip olmadığı görülmektedir. Orta düzey aylık

gelire sahip çalışan evli kadınların oranı %61,9 (N=39 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %66,7'dir (N=66 kişi). Yüksek düzeyde aylık gelire sahip çalışan evli kadınların oranı %34,9 (N=22 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %33,3'tür (N=33 kişi).

Çalışan ve çalışmayan evli kadınların mesleklerine ait özet bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 15. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Mesleki Özelliklerine Göre Dağılımları

	Çalışan Evli Kadınlar (n=63)		Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)	
	n	Yüzde (%)	n	Yüzde (%)
Ev hanımı	1	1,6	57	57,6
Diğer	20	31,7	16	16,2
Mimar	10	15,9	3	3,0
Öğretmen	8	12,7	4	4,0
Mühendis	4	6,3	2	2,0
İnsan Kaynakları Uzmanı	6	9,5	0	0,0
Avukat	3	4,8	1	1,0
Muhasebeci	2	3,2	2	2,0
Bilgisayar Mühendisi	2	3,2	1	1,0
Memur	3	4,8	0	0,0
Danışmanlık	2	3,2	1	1,0
Çalışmıyor	0	0,0	3	3,0
Psikolog	2	3,2	1	1,0
İletişim	0	0,0	2	2,0
Halkla ilişkiler	0	0,0	2	2,0
Eczacı	0	0,0	2	2,0
Çocuk Gelişimi	0	0,0	2	2,0
<i>Toplam</i>	<i>63</i>	<i>100,0</i>	<i>99</i>	<i>100,0</i>

Tablo 2 incelendiğinden araştırmada yer alan çalışan kadınların en sık sahip olduğu üç meslek sırasıyla; %15,9 ile mimar, %12,7 ile öğretmen ve 9,5 ile insan kaynakları uzmanı olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan çalışmayan evli kadınların mesleklerine dair verdikleri bilgiler incelendiğinde kadınların %57,6'sı ev hanımı, %4'ü öğretmen ve %3'ü mimar ve benzer oranda %3'ü çalışmadıklarını bildirmişlerdir.

Araştırmada yer alan çalışan ve çalışmayan evli kadınların eşlerinin meslek ait özet bilgiler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 16. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Eşlerinin Mesleki Özelliklerine Göre Dağılımları

	Çalışan Evli Kadınlar (n=63)		Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)	
	n	Yüzde (%)	n	Yüzde (%)
Diğer	23	36,5	11	11,1
Mühendis	16	25,4	17	17,2
Serbest Meslek	4	6,3	9	9,1
Yönetici	2	3,2	7	7,1
Ticaret	1	1,6	8	8,1
Memur	2	3,2	5	5,1
İş Adamı	2	3,2	5	5,1
Mimar	4	6,3	2	2,0
Tekstil	1	1,6	4	4,0
Avukat	2	3,2	3	3,0
Esnaf	1	1,6	3	3,0
Mali Müşavir	1	1,6	3	3,0
Yazılım	2	3,2	1	1,0
Otomotiv Sektörü	0	0,0	3	3,0
Özel Sektör	0	0,0	3	3,0
Bilişim	1	1,6	2	2,0
Pazarlama	0	0,0	2	2,0
Bankacı	0	0,0	2	2,0
Şoför	0	0,0	2	2,0
Müteahhit	1	1,6	1	1,0
İmam	0	0,0	2	2,0
Muhasebe	0	0,0	2	2,0
Dış Ticaret	0	0,0	2	2,0
<i>Toplam</i>	<i>63</i>	<i>100,0</i>	<i>99</i>	<i>100,0</i>

Tablo 3 incelendiğinde araştırmada yer alan çalışan kadınların %25,4'ünün eşleri mühendis, sonrasında %6,3 ile mimar ve serbest meslek sahibi ve diğer meslek alanlarında dağılım göstermiştir. Araştırmada yer alan çalışmayan evli kadınların ise eşlerinin meslekleri %17,2 ile mühendis, %9,1 ile serbest meslek ve %7,1 ile yönetici olarak ve diğer meslek alanlarında dağılım göstermiştir.

Araştırmada yer alan çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilikle ilgili özelliklerine göre dağılımları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 17. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Evlilikle İlgili Özelliklerine İlişkin Dağılımları

		Çalışan Evli Kadınlar (n=63)		Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)		Toplam	
		n	Yüzde (%)	n	Yüzde (%)	n	Yüzde (%)
Evlilik Yaşı	18-24 Yaş	15	23,8	57	57,6	72	44,4
	25-44 Yaş	48	76,2	42	42,4	90	55,6
	Toplam	63	100,0	99	100,0	162	100,0
Evlilik Yılı	1-9 Yıl	40	63,5	39	39,4	79	48,8
	10-36 Yıl	23	36,5	60	60,6	83	51,2
	Toplam	63	100,0	99	100,0	162	100,0
Çocuk Sayısı	Yok	15	23,8	3	3,0	18	11,1
	1 Çocuk	16	25,4	10	10,1	26	16,0
	2 Çocuk	25	39,7	48	48,5	73	45,1
	3 çocuk veya üstü	7	11,1	38	38,4	45	27,8
	Toplam	63	100,0	99	100,0	162	100,0
Eş ile Sorumlulukları Paylaşma Durumu	Evet	56	88,9	90	90,9	146	90,1
	Hayır	7	11,1	9	9,1	16	9,9
	Toplam	63	100,0	99	100,0	162	100,0

Tablo 4 incelendiğinde evlilik yaşı 18-24 yaş aralığında olan çalışan evli kadınların oranı %23,8 (N=15 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %57,6'dır (N=57 kişi). Evlilik yaşı 25-44 yaş aralığında olan çalışan evli kadınların oranı %76,2 (N=48 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %42,4'dür (N=42 kişi). Evlilik yılı 1-9 yıl olan çalışan evli kadınların oranı %63,5 (N=40 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %39,4'tür (N=39 kişi). 10-36 yıl evlilik yılına sahip çalışan evli kadınların oranı %36,5 (N=23 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %60,6'dır (N=60 kişi). Çocuk sahibi olmayan çalışan evli kadınların oranı %23,8 (N=15 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %3'tür (N=3 kişi). 1 çocuğa sahip çalışan evli kadınların oranı %25,4 (N=16 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %10,1'dir (N=10 kişi). 2 çocuğa sahip çalışan evli kadınların oranı %39,7 (N=25 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %48,5'tir (N=48 kişi). 3 veya üstü sayıda çocuğa sahip çalışan evli kadınların oranı %11,1 (N=7 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %38,4'tür (N=38 kişi). Eşi ile sorumlulukları paylaşan çalışan evli kadınların oranı %88,9 (N=56 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %90,9'dur (N=90 kişi). Eşi ile sorumlulukları paylaşmayan çalışan evli kadınların oranı %11,1 (N=7 kişi) iken çalışmayan evli kadınların oranı %9,1'dir (N=9 kişi).

Araştırmada yer alan katılımcıların Evlilik Uyumu Ölçek sorularına verdikleri yanıtların minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 18. Çalışan Evli ve Çalışmayan Evli Kadınların Evlilik Uyumu Ölçek Sorularına Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test Sonuçları

	Puan Aralığı	Çalışan Evli Kadınlar (n=63)		Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)		t	P
		Min.- Maks.	Ort.±Std. Sapma	Min.- Maks.	Ort.±Std. Sapma		
1. Bütün yönleri ile evlilikteki mutluluk düzeyi	0-6	3-6	5,3±1,3	1-6	5,1±1,4	1,242	0,216
2. Aile bütçesini idare etme	1-5	0-5	3,5±1	1-5	3,7±0,9	-0,834	0,405
3. Boş zaman etkinlikleri	1-5	2-5	3,4±0,9	1-5	3,3±0,9	0,429	0,669
4. Duyguların ifadesi	1-5	0-5	3±1	0-5	3,2±1,1	-1,175	0,242
5. Arkadaşlar	1-5	0-5	3,8±1,1	0-5	3,8±1	-0,174	0,862
6. Cinsel ilişkiler	1-5	0-5	3,6±1,1	1-5	3,9±1	-1,907	0,058
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)	1-5	2-5	4±0,9	1-5	4,1±0,9	-0,865	0,388
8. Yaşam felsefesi	1-5	0-5	3,5±1,3	1-5	3,5±1	-0,388	0,698
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma	1-5	0-5	3,5±1,2	0-5	3,8±1,1	-1,325	0,187
10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:	0-1*	0-1	0,7±0,5	0-1	0,7±0,4	-0,537	0,592
11. Ev dışı etkinliklerin ne kadarının eş ile birlikte yapılma durumu	0-3	0-3	2,1±0,6	0-3	1,9±0,7	2,598	0,010*
12. Eşle birlikte ortak kararlar boş zamanları değerlendirme.	0-1**	0-1	0,7±0,5	0-1	0,6±0,5	1,209	0,229
13. Hiç evlenmemiş olmayı isteme durumu	0-3	0-3	2,1±0,9	0-3	2,3±0,9	-1,752	0,082
14. Hayatı yeniden yaşayabilselerdi yine aynı kişi ile evlenme durumu	0-2	0-2	1,6±0,7	0-2	1,6±0,7	-0,111	0,912
15. Eşinize güvenme ve sırları açma durumu	0-2	0-2	1,9±0,4	0-2	1,8±0,5	1,555	0,122

*Freeston ve Plechaty önerdikleri düzeltme puanları, **Fredman ve Sherman önerdikleri düzeltme puanları

Tablo 5 incelendiğinde bütün yönleri ile evlilikteki mutluluk düzeyi sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması 5,3±1,3 iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması 5,1±1,4'tür. Sonuçlar her ne kadar çalışan ve çalışmayan kadınların evlilikteki mutluluk düzeylerinin istatistiksel olarak bir farklılık bulunmadığını gösterse de çalışan kadınların çalışmayanlara kıyasla evlilikteki mutluluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Çalışan kadınların ekonomik özgürlüğe sahip olması çalışmayan kadınlara kıyasla iş ortamlarında bile olsa daha sosyal olmaları genel mutluluk seviyelerinin daha yüksek olmasını sağlamış olabilir.

Çalışan kadınların hane gelirlerine yaptıkları katkı ile eşleriyle birlikte daha fazla sosyalleşebildikleri ve çalışmayan kadınlara kıyasla daha az ekonomik stres yaşamaları sebebiyle evliliklerindeki mutluluk seviyelerini arttırmış olabilir. Aile bütçesini idare etme sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,5\pm 1$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,7\pm 0,9$ 'dur. İstatistiksel olarak bir farklılık bulunmamasına karşın çalışmayan kadınların çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde aile bütçelerini idare ettikleri görülmüştür. Elde edilen bu sonuca göre çalışmayan kadınların aile bütçelerini idare etme konusunda daha duyarlı oldukları söylenebilir. Bu durumun sebebi çalışan kadınların ekonomik özgürlüğe sahip oldukları buna karşın evli kadınların ekonomik özgürlükleri olmadığı düşünüldüğünde harcamalarını daha dikkatli yapmak zorunda kalmış olabilirler. Boş zaman etkinlikleri sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,4\pm 0,9$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,3\pm 0,9$ 'dur. Elde edilen bu sonuca göre çalışan ve çalışmayan kadınların evliliklerinde boş zamanlarını değerlendirme durumlarının benzer olduğu söylenebilir. Duyguların ifadesi sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması 3 ± 1 iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,2\pm 1,1$ 'dir. Elde edilen ortalama puanların benzer olması çalışan ve çalışmayan kadınların evliliklerinde duygularının ifade edilmesi durumlarının benzer olduğu söylenebilir. Arkadaşlar sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,8\pm 1,1$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,8\pm 1$ 'dir. Elde edilen bu sonuca göre evlilikte arkadaşlara verilen önemin kadınların çalışma durumuna göre farklılık göstermediği söylenebilir. Cinsel ilişkiler sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,6\pm 1,1$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,9\pm 1$ 'dir. Elde edilen bu sonuca göre çalışan evli kadınların çalışmayan evli kadınlara kıyasla gün içinde daha yorgun olmaları evliliklerinde cinsel ilişkiye daha az zaman ayırdıklarını düşündürmektedir. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış) sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $4\pm 0,9$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $4,1\pm 0,9$ 'dur. Elde edilen ortalama puanların benzer olduğu göz önüne alındığında evlilikte toplumsal kurallara uyma durumunun kadınların çalışma durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir. Yaşam felsefesi sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,5\pm 1,3$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri

yanıtların ortalaması $3,5\pm 1$ 'dir. Sonuç olarak evlilikte yaşam felsefeleri çalışan ve çalışmayan kadınlarda benzerdir. Eşin akrabalarıyla anlaşma sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,5\pm 1,2$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $3,8\pm 1,1$ 'dir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı göz önüne alındığında çalışmayan evli kadınların eşlerinin akrabaları ile anlaşma durumu çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek düzeyde olması araştırmada yer alan örneklemin özelliğinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen bu sonuca göre çalışmayan kadınların eşlerinin akrabaları ile anlaşma durumlarının çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek olmasının sebebi çalışmayan kadınların eşlerinin akrabaları ile daha fazla vakit geçirebilmeleri daha kuvvetli ilişkiler kurmalarına sebep olmuş olabilir. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle: sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $0,7\pm 0,5$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $0,7\pm 0,4$ 'dür. Eşle birlikte ortak kararlar boş zamanları değerlendirme sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $0,7\pm 0,5$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $0,6\pm 0,5$ 'tir. Hiç evlenmemiş olmayı isteme durumu sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $2,1\pm 0,9$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $2,3\pm 0,9$ 'dur. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Fakat çalışmayan evli kadınların hiç evlenmeyi istememiş olma durumları çalışanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Diğer yandan çalışmayan kadınların evlilikteki mutluluk düzeyleri çalışan kadınlara kıyasla daha düşük bulunmuştu. Araştırmanın örnekleminde yer alan çalışmayan kadınların eğitim durumlarının çoğunlukla; lisans, ön lisans ve lise olduğu ayrıca çoğunluğunun evlilik yaşları 18-24 yaş aralığında olduğu düşünüldüğünde çalışmayan kadınların evlilikleri ile beraber iş yaşamlarına son verdikleri ya da çalışmadıkları düşünülebilir. Çalışmayan kadınlar bu durumu sosyal yaşamlarını daralttığı ya da ideallerinden vazgeçmiş oldukları şeklinde yorumlamış olabilirler. Ayrıca çalışmayan kadınların çoğunluğunun 2 ya da 3 çocukları olduğu düşünüldüğünde sosyal yaşamlarına daha az vakit ayırdıkları düşünülebilir. Örnekleimde yer alan çalışmayan kadınlar tüm bu durumları göz önüne alarak hiç evlenmemeyi düşünmüş olabilirler. Yaşadıkları bu durum çalışan kadınlara kıyasla evliliklerindeki mutluluk düzeylerini de etkilemiş olabilir. Hayatı yeniden yaşayabilselerdi yine aynı kişi ile evlenme durumu sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $1,6\pm 0,7$ iken

çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $1,6\pm 0,7$ 'dir. Elde edilen bu sonuca göre kadınların hayatı yeniden yaşayabilselerdi yine aynı kişi ile evlenme durumu çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Eşinize güvenme ve sırları açma durumu sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $1,9\pm 0,4$ iken çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $1,8\pm 0,5$ 'tir. Elde edilen bu sonuç her ne kadar istatistiksel olarak farklılık göstermese de çalışan kadınların çalışmayanlara kıyasla daha yüksek düzeyde eşlerine güvenip sırlarını açtıkları söylenebilir.

Evlilik Uyumu Ölçeğine yer alan sorulardan yalnızca 11. Soru olan “Ev dışı etkinliklerin ne kadarının eş ile birlikte yapılma durumu” çalışan ve çalışmayan kadınların verdikleri yanıtların ortalama değeri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($t=2,598, p<0,05$). Sonuçlar incelendiğinde ev dışı etkinliklerin ne kadarının eş ile birlikte yapılma durumu sorusuna çalışan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalaması $2,1\pm 0,6$ ile çalışmayan evli kadınların verdikleri yanıtların ortalamasına $1,9\pm 0,7$ kıyasla daha yüksektir. Bu durumda ev dışı etkinliklerin ne kadarının eş ile birlikte yapılma durumu incelendiğinde çalışan evli kadınların çalışmayan evli kadınlara kıyasla ev dışı etkinliklerini eşleri ile daha sık gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Araştırmada yer alan çalışan ve çalışmayan evli kadınların Evlilik Uyumu Ölçeğine verdikleri yanıtlara ait çarpıklık ve basıklık değerleri ile minimum, maksimum ve ortalama değerleri Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 19. Evlilik Uyumu Ölçeğine Ait Çarpıklık ve Basıklık Değeri

Evlilik Uyumu	N	Min.	Maks.	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
						İstatistik	Std. Hata	İstatistik	Std. Hata
Çalışan Evli Kadınlar	63	22	59	42,76	7,93	-,351	,302	-,328	,595
Çalışmayan Evli Kadınlar	99	20	58	43,37	7,54	-,590	,243	,690	,481

Tablo 6 incelendiğinde çalışan ve çalışmayan evli kadınların Evlilik Uyumu Ölçeğine verdikleri yanıtların çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ değerleri arasında yer aldığı görülmektedir. Sonuç olarak evlilik uyumu değişkeninin normal dağılıma uygunluk gösterdiği anlaşılmaktadır. Çalışan evli kadınların evlilik uyumuna ait

puanlarının 22-59 arasında yer aldığı ve ortalama puanlarının $42,76 \pm 7,93$ olduğu görülmektedir. Çalışmayan evli kadınların ise evlilik uyumu puanlarının 20-58 arasında yer aldığı ve ortalama puanlarının $43,37 \pm 7,54$ olduğu görülmektedir.

Çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarını karşılaştırmak üzere gerçekleştirilen Student T-test sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 20. Çalışan ve Çalışmayan Evli Kadınların Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test Sonuçları

		n	$\bar{X}$	Std. Sapma	t	P
Evlilik Uyumu	Çalışan	63	42,76	7,93	-0,493	0,622
	Çalışmayan	99	43,37	7,54		

Tablo 7 incelendiğinde çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p > 0,05$).

Katılımcıların demografik özelliklerinden eğitim durumu ve eşlerinin eğitim durumu homojen bir dağılım göstermediğinden eğitim düzeylerine ait gruplar birleştirilmiştir. Sonuç olarak ilkokul, lise, ön lisans ve lisans eğitim düzeyleri tek bir grupta toplanarak “İlkokul-Lisans” şeklinde adlandırılmıştır. Lisansüstü ve doktora eğitim durumlarında ise “Lisansüstü-Doktora” şeklinde adlandırılmıştır. Çalışan evli kadınların demografik ve evlilik özellikleri olan evlilik yaşı, evlilik yılı ve eş ile sorumluluklarını paylaşma durumuna göre evlilik uyumlarını karşılaştırmak üzere gerçekleştirilen Mann-Whitney test sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 21. Çalışan Evli Kadınların Demografik ve Evlilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney Test Sonuçları

	Çalışan Evli Kadınlar (n=63)	n	$\bar{X}$	Std. Sapma	z	P
Yaş	24-35 Yaş	35	43,63	8,34	-1,198	0,231
	36-54 Yaş	28	41,68	7,39		
Eşin Yaşı	26-38 Yaş	40	43,68	7,35	-1,079	0,281
	39-64 Yaş	23	41,17	8,79		
Eğitim Durumu	İlkokul-Lisans	37	42,22	8,14	-0,524	0,600
	Lisansüstü-Doktora	26	43,54	7,72		
Eşin Eğitim Durumu	İlkokul-Lisans	40	42,98	8,44	-0,472	0,637
	Lisansüstü-Doktora	23	42,39	7,13		

Evlilik Yaşı	18-24 Yaş	15	44,20	8,30	-1,139	0,255
	25-44 Yaş	48	42,31	7,85		
Evlilik Yılı	1-9 Yıl	40	43,85	7,28	-1,301	0,193
	10-36 Yıl	23	40,87	8,80		
Eş ile Sorumlulukları Paylaşma Durumu	Evet	56	43,70	7,56	-2,584	0,010*
	Hayır	7	35,29	7,27		

* $p < 0,05$

Tablo 8 incelendiğinde çalışan evli kadınların eşleri ile sorumluluklarını paylaşma durumlarına göre evlilik uyumlarının farklılaştığı görülmektedir ($z = -2,584$, $p < 0,05$). Sonuçlar incelendiğinde eşleri ile sorumluluklarını paylaşan çalışan kadınların evlilik uyumlarının ($\bar{X} = 43,70$) eşleri ile sorumlulukları paylaşmayan çalışan kadınlara ($\bar{X} = 35,29$) göre daha yüksektir. Fakat çalışan evli kadınların yaşlarına, eşlerinin yaşlarına, eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, evlilik yaşlarına ve evlilik yıllarına göre evlilik uyumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Çalışan evli kadınların ailelerinin aylık gelirleri ve çocuk sayılarına göre evlilik uyumlarının karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis test sonuçları Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 22. Çalışan Evli Kadınların Aylık Gelir ve Çocuk Sayılarına Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

Çalışan Evli Kadınlar (n=63)		n	$\bar{X}$	Std. Sapma	X^2	p
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	Düşük	2	47,00	1,41	3,840	0,147
	Orta	39	41,26	8,59		
	Yüksek	22	45,05	6,38		
	Toplam	63	42,76	7,93		
Çocuk Sayısı	Yok	15	45,27	7,74	3,911	0,271
	1 Çocuk	16	41,19	9,16		
	2 Çocuk	25	43,20	7,66		
	3 Çocuk veya Üstü	7	39,43	5,44		
	Toplam	63	42,76	7,93		

Tablo 9 incelendiğinde çalışan evli kadınların ailelerinin aylık gelirlerine göre düşük gelir düzeyindeki çalışan kadınların evlilik uyumları ($\bar{X} = 47$) en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Fakat sonuçlar istatistiksel olarak incelendiğinde çalışan evli

kadınların ailelerinin aylık gelirlerine göre evlilik uyum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Araştırmada yer alan çalışan evli kadınlardan yalnızca 2 kişinin düşük gelir grubunda olduğu düşünüldüğünde düşük gelir düzeyindeki kadınların evlilik uyumlarının daha yüksek bulunmasının sebebi örneklemin özelliğinden kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Çalışan evli kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları istatistiksel olarak farklılık göstermektedir ($p>0,05$). Fakat elde edilen sonuçlar incelendiğinde çalışan evli kadınların çocuk sayıları arttıkça evlilik uyum düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Hiç çocuğu olmayan kadınların evlilik uyumları ise çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek düzeydedir. Bu durumun sebebi hem çalıştıkları için sahip oldukları iş sorumlulukları hem de çocukların sorumluluğu ile ilgilenmesi gereken kadınların evliliklerinde uyumu arttırmaya yönelik daha az çaba harcadığı düşünülebilir.

Çalışmayan evli kadınların demografik ve evlilik özellikleri olan evlilik yaşı, evlilik yılı ve eş ile sorumluluklarını paylaşma durumuna göre evlilik uyumlarını karşılaştırmak üzere gerçekleştirilen Student T-test ve Mann-Whitney test sonuçları Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 23. Çalışmayan Evli Kadınların Demografik ve Evlilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test ve Mann-Whitney Test Sonuçları

Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)		n	$\bar{X}$	Std. Sapma	t/z	p
Yaş	24-35 Yaş	41	44,22	7,13	0,938	0,351
	36-54 Yaş	58	42,78	7,82		
Eşin Yaşı	26-38 Yaş	40	44,88	6,77	1,645	0,103
	39-64 Yaş	59	42,36	7,91		
Eğitim Durumu	İlkokul-Lisans	90	43,60	7,28	-0,640	0,522
	Lisansüstü-Doktora	9	41,11	9,99		
Eşin Eğitim Durumu	İlkokul-Lisans	74	43,11	7,50	-0,685	0,493
	Lisansüstü-Doktora	25	44,16	7,75		
Evlilik Yaşı	16-24 Yaş	57	44,33	7,02	1,484	0,141
	25-44 Yaş	42	42,07	8,10		
Evlilik Yılı	1-9 Yıl	39	43,95	7,05	0,610	0,543
	10-36 Yıl	60	43,00	7,88		
Eş ile Sorumlulukları Paylaşma Durumu	Evet	90	43,97	7,19	-2,212 ^z	0,027*
	Hayır	9	37,44	8,83		

z: Mann-Whitney Test, * $p<0,05$

Tablo 10 incelendiğinde çalışmayan evli kadınların eşleri ile sorumluluklarını paylaşma durumlarına göre evlilik uyumlarının farklılaştığı görülmektedir ($z=-2,212$, $p<0,05$). Sonuçlar incelendiğinde eşleri ile sorumluluklarını paylaşan çalışmayan kadınların evlilik uyumlarının ($\bar{X}=43,97$) eşleri ile sorumlulukları paylaşmayan çalışmayan kadınlara ($\bar{X}=37,44$) göre daha yüksektir. Fakat çalışmayan evli kadınların yaşlarına, eşlerinin yaşlarına, eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, evlilik yaşlarına ve evlilik yıllarına göre evlilik uyumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çalışmayan evli kadınların ailelerinin aylık gelirleri ve çocuk sayılarına göre evlilik uyumlarının karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilen ANOVA ve Kruskal Wallis test sonuçları Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 24. Çalışmayan Evli Kadınların Aylık Gelir ve Çocuk Sayılarına Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA ve Kruskal Wallis Test Sonuçları

Çalışmayan Evli Kadınlar (n=99)		n	$\bar{X}$	Std. Sapma	F/ X^2	p
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	Orta	66	42,59	7,40	2,160	0,145
	Yüksek	33	44,94	7,69		
	Toplam	99	43,37	7,54		
Çocuk Sayısı	Yok	3	43,00	12,29	1,967	0,579
	1 Çocuk	10	45,10	6,66		
	2 Çocuk	48	43,81	7,82		
	3 Çocuk veya Üstü	38	42,39	7,21		
	Toplam	99	43,37	7,54		

Tablo 11 incelendiğinde çalışmayan evli kadınların ailelerinin aylık gelirleri ve çocuk sayılarına göre evlilik uyumlarının istatistiksel olarak farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Fakat elde edilen sonuçlar incelendiğinde yüksek gelire sahip çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yüksek gelire sahip olan kadınların evlilik uyumlarına katkı sağlayacak şekilde eşleri ile birlikte daha fazla sayıda aktiviteye katıldığı ya da maddi bir stres yaşamamaları sonucunda evlilik uyumlarının orta düzeyde aylık gelire sahip kadınlara göre daha yüksek olmasına sebep olmuş olabilir.

Araştırmada yer alan evli kadınların demografik ve evlilik özellikleri olan evlilik yaşı, evlilik yılı ve eş ile sorumluluklarını paylaşma durumuna göre evlilik

uyumlarını karşılaştırmak üzere gerçekleştirilen Student T-test ve Mann-Whitney test sonuçları Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 25. Kadınların Demografik ve Evlilik Özelliklerine Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Student T-test ve Mann-Whitney Test Sonuçları

	Evlilik Uyumu	n	$\bar{X}$	Std. Sapma	t	p
Yaş	24-35 Yaş	76	43,95	7,67	1,267	0,207
	36-54 Yaş	86	42,42	7,66		
Eşin Yaşı	26-38 Yaş	80	44,28	7,05	1,880	0,062
	39-64 Yaş	82	42,02	8,13		
Eğitim Durumu	İlkokul-Lisans	127	43,20	7,54	0,192	0,848
	Lisansüstü-Doktora	35	42,91	8,27		
Eşin Eğitim Durumu	İlkokul-Lisans	114	43,06	7,81	-0,190	0,850
	Lisansüstü-Doktora	48	43,31	7,44		
Evlilik Yaşı	16-24 Yaş	72	44,31	7,24	1,746	0,083
	25-44 Yaş	90	42,20	7,92		
Evlilik Yılı	1-9 Yıl	79	43,90	7,12	1,236	0,218
	10-36 Yıl	83	42,41	8,14		
Eş ile Sorumlulukları Paylaşma Durumu	Evet	146	43,86	7,31	-3,414 ^z	0,001*
	Hayır	16	36,50	8,00		

z: Mann-Whitney Test, * $p < 0,05$

Tablo 12 incelendiğinde evli kadınların eşleri ile sorumluluklarını paylaşma durumlarına göre evlilik uyumlarının farklılaştığı görülmektedir ($z = -3,414$, $p < 0,05$). Sonuçlar incelendiğinde eşleri ile sorumluluklarını paylaşan kadınların evlilik uyumlarının ($\bar{X} = 43,86$) eşleri ile sorumlulukları paylaşmayan kadınlara ($\bar{X} = 36,50$) göre daha yüksektir. Fakat evli kadınların yaşlarına, eşlerinin yaşlarına, eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, evlilik yaşlarına ve evlilik yıllarına göre evlilik uyumları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Evli kadınların ailelerinin aylık gelirleri ve çocuk sayılarına göre evlilik uyumlarının karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis test sonuçları Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 26. Kadınların Aylık Gelir ve Çocuk Sayılarına Göre Evlilik Uyumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

Evlilik Uyumu		n	$\bar{X}$	Std. Sapma	X^2	p	Anlamlı Farklılık
Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	Düşük ¹	2	47,00	1,41	6,631	0,036*	2-3
	Orta ²	105	42,10	7,85			
	Yüksek ³	55	44,98	7,13			
	Toplam	162	43,14	7,68			
Çocuk Sayısı	Yok	18	44,89	8,24	2,880	0,410	
	1 Çocuk	26	42,69	8,37			
	2 Çocuk	73	43,60	7,72			
	3 Çocuk veya Üstü	45	41,93	6,99			
	Toplam	162	43,14	7,68			

* $p < 0,05$

Tablo 13 incelendiğinde evli kadınların ailelerinin aylık gelirlerine göre evlilik uyumlarının istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık gösterdiği görülmektedir ($X^2=6,631$, $p < 0,05$). Sonuçlar incelendiğinde ailelerinin yüksek düzeyde aylık gelire sahip kadınların ($\bar{X}=44,98$) orta düzey aylık gelire sahip evli kadınlara ($\bar{X}=42,10$) göre daha yüksek bulunmuştur. Fakat evli kadınların çocuk sayılarına göre evlilik uyumları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Elde edilen bu sonuçları çalışan ve çalışmayan evli kadınlar için ayrı ayrı kıyaslar ise çalışan ve çalışmayan kadınların gelir düzeylerine göre evlilik uyumlarının istatistiksel olarak bir farklılık göstermemesine karşın her iki grupta evlilik uyum düzeyi daha yüksek olan grup yüksek gelir grubundaki kadınlar idi. Sonuç olarak hem çalışan hem de çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarında aylık gelir düzeyinin etkili olduğu söylenebilir. Bunun sebebi ise daha az maddi stres yaşamaları ve daha fazla sosyal aktiviteye katılabilmeleri olabilir. Araştırmadan elde edilen diğer bir bulguda ise sonuçlar her ne kadar istatistiksel bir farklılık göstermese de çalışan ve çocuk sahibi olmayan kadınların evlilik uyumları çocuk sahibi olan çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Fakat çalışmayan kadınlarda ise en yüksek evlilik uyumu 1 çocuğa sahip olan grupta idi. Sonuç olarak çalışan kadınların çalışmayan kadınlara kıyasla ek olarak iş sorumluluğuna sahip olduğu bunun yanında hem çalışmak hem de çalışırken çocukların sorumluluklarına da sahip olmak evli kadınların stres düzeyini arttırmış olabilir. Eşlerine ve evlilik uyumlarını arttırmaya yönelik olarak daha az zaman harcadıkları düşünülebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarını karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada 63 çalışan ve 99 çalışmayan evli kadın olmak üzere toplam 162 evli kadının görüşleri alınmıştır. Araştırmada yer alan çalışan evli kadınların %55,6'sının yaş aralığı 24-35 yaş iken çalışmayan evli kadınların yaş ortalaması %58,6'sının yaş aralığı 36 yaş ve üzerindedir. Çalışan kadınların %63,5'inin eşlerinin yaşları 26-38 yaş aralığında iken çalışmayan kadınların %59,6'sının eşlerinin yaş aralığı 39 yaş ve üzerindedir. Çalışan evli kadınların eğitim durumu %58,7 ile lisans veya altı iken lisans veya altı mezuniyete sahip çalışmayan evli kadınların oranı %90,9'dur. Eşlerinin eğitim durumu lisans veya altı olan çalışan evli kadınların oranı %64,5 iken çalışmayan kadınlarda bu oran %74,7'dir. Ailelerinin aylık gelir düzeyine göre çalışan kadınların %61,9'u orta gelir grubunda iken çalışmayan kadınlarda bu oran %66,7'dir.

Çalışan evli kadınların meslek dağılımları %15,9 ile mimar, %12,7 ile öğretmen ve 9,5 ile insan kaynakları uzmanı iken çalışmayan kadınların %57,6'sı ev hanımı, %4'ü öğretmen ve %3'ü mimar ve diğer meslek alanlarına dağılmıştır. Araştırmada yer alan çalışan kadınların eşlerinin meslekleri %25,4 ile mühendis, sonrasında %6,3 ile mimar ve serbest meslek iken çalışmayan evli kadınların eşlerinin meslekleri %17,2 ile mühendis, %9,1 ile serbest meslek ve %7,1 ile yönetici olarak ve diğer meslek alanlarında dağılmıştır.

Çalışan kadınların evlilik yaşları %76,2 ile 25 yaş ve üzeri iken çalışmayan kadınların evlilik yaşları %57,6 ile 18-24 yaş arasındadır. Evlilik yılları ise çalışan kadınlarda %63,5 ile 1-9 yıl ve çalışmayan kadınların %60,6 ile 10 yıl ve üzeridir. Çalışan kadınların %39,7'sinin 2 çocuğa ve hemen ardından %25,4'ünün 1 çocuğa sahip olduğu görülmüştür. Çalışmayan evli kadınlarda ise %48,5 ile 2 çocuk ve hemen

ardından %38,4 ile 3 çocuk veya üstü çocuğa sahip oldukları görülmüştür. Eşleri ile sorumluluklarını paylaşan çalışan kadınların oranı %88,9 iken çalışmayan kadınlarda bu oran %90,9'dur. Arpacı ve Ersoy (2007) çalışmalarında sorumluluklardan ev içi işleri her zaman eşleri ile paylaşan kadınların oranının %56,7 olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada ise genel olarak çalışan ve çalışmayan kadınların çok yüksek oranda sorumlulukları eşleri ile paylaştıkları görülmektedir.

Çalışan evli kadınların ortalama puanları $42,76 \pm 7,93$ iken çalışmayan evli kadınların ise evlilik uyumu ortalama puanları $43,37 \pm 7,54$ olarak bulunmuştur. Ortama puanlar dikkate alındığında çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik ilişkisinde uyumlu oldukları söylenebilir. Çalışan ve çalışmayan kadınların Evlilik Uyumu Ölçeğinde yer alan sorulara verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında ev dışı etkinliklerin ne kadarının eş ile birlikte yapılma durumu incelendiğinde çalışan evli kadınların çalışmayan evli kadınlara kıyasla ev dışı etkinlikleri eşleri ile daha sık gerçekleştirdikleri görülmüştür. Çalışan kadınların çalışmayanlara göre sosyal olarak daha aktif olarak ev dışı etkinliklere katıldığı düşünülebilir. Bunun sonucunda etkinliklere eşleri ile birlikte daha sık katılmalarına sebep olmuş olabilir. Sonuçlar her ne kadar istatistiksel olarak farklılık göstermese de çalışmayan kadınlara kıyasla çalışan evli kadınların evlilikteki mutluluk düzeyleri daha yüksek iken cinsel ilişkiler, eşin akrabaları ile anlaşma durumu ve hiç evlenmemeyi isteme durumu çalışmayan evli kadınlarda daha yüksek bulundu. Çalışan kadınların işleri sebebiyle gün içinde çalışmayan kadınlara kıyasla daha yorgun olmaları bu sebeple evliliklerinde cinsel ilişkiye daha az vakit ayırabildikleri düşünülebilir. Çalışmayan kadınların eşlerin akrabaları ile anlaşma durumunun çalışan kadınlara kıyasla daha yüksek olmasının sebebi ise çalışmayan kadınların eşlerinin akrabaları ile daha sık vakit geçirme imkanına sahip oldukları için eşlerinin akrabaları ile daha kuvvetli ilişkiler kurmuş olabilirler. Bunun yanında çalışmayan kadınların çalışan kadınlara kıyasla hiç evlenmemeyi isteme durumlarının daha yüksek olması ise araştırmanın örnekleminde yer alan çalışmayan kadınların eğitim durumlarının çoğunlukla; lisans, ön lisans ve lise olduğu ayrıca çoğunluğunun evlilik yaşları 18-24 yaş aralığında olduğu düşünüldüğünde çalışmayan kadınların evlilikleri ile beraber iş yaşamlarına son verdikleri ya da çalışmadıkları düşünülebilir. Çalışmayan kadınlar bu durumu sosyal yaşamlarını daralttığı ya da ideallerinden vazgeçmiş oldukları şeklinde yorumlamış olabilirler. Ayrıca çalışmayan kadınların çoğunluğunun 2 ya da 3 çocukları olduğu

düşünüldüğünde sosyal yaşamlarına daha az vakit ayırdıkları düşünülebilir. Örneklemede yer alan çalışmayan kadınlar tüm bu durumları göz önüne alarak hiç evlenmemiş olmayı düşünmüş olabilirler. Aynı zamanda yaşadıkları bu durum çalışan kadınlara kıyasla evliliklerindeki mutluluk düzeylerini de etkilemiş olabilir.

Araştırmanın ana amacı olan çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarının karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen sonuca göre çalışan ve çalışmayan evli kadınların evlilik uyumlarının farklılık göstermediği görülmüştür. Bu bulgudan farklı olarak Jyoti vd. (2012) 20-40 yaş aralığında elli çalışan ve elli çalışmayan kadının evlilik uyumunu karşılaştırdıkları araştırmalarında çalışmayan kadınların evlilik uyumunda daha iyi olduğunu göstermiştir. Ayrıca evliliğin sonraki yıllarında evlilik uyumunun ilk yıllara göre daha iyi olduğunu saptamışlardır. Bir başka çalışmada Hindistan'da çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumlarını karşılaştıran Nathawat ve Mathur (1993) çalışan kadınların evlilik uyumunun çalışmayan kadınlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. ABD'de gerçekleştirilen çalışmada ise Rutter ve Quinton'un (1977) çalışan kadınların evlilik uyumlarının çalışmayan kadınlara göre daha düşük bulunmuştur. Karahan ve Bener (2005) ise evli hemşireler üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında çalışan hemşirelerin evlilik ve aile yaşantılarında sorunlar yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Kadınların evlilik uyumlarını sosyo-demografik özelliklere göre inceleyen Yalçın (2014) çalışmasında olumlu iş yaşantısının kadınların ev yaşantısını etkilediğini ortaya koymuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular ve yerli ve yabancı çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmamasının sebebi kadınların evlilik uyumlarını yalnızca çalışma durumlarının değil yaşadıkları iş stresinin, problem çözme becerilerinin daha etkili olabileceği söylenebilir. Nitekim Abbas vd. (2019) Pakistan'da hastanelerde, bankalarda ve çok uluslu şirketlerde çalışan evli kadınlar ile çalışmayan evli kadınların stres, kaygı, depresyon, sosyal destek ve evlilik uyumunu inceledikleri araştırmalarında sosyal destek, çalışan ve çalışmayan kadınlarda anksiyete, depresyon ve stres ile negatif bir ilişki gösterirken evlilik uyumu ile pozitif ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmalarında evli çalışan ve çalışmayan kadınlarda evlilik uyumunun depresyon ve kaygı ile olumsuz bir ilişkisi olduğunu kanıtlamışlardır. Elde ettikleri sonuçlara göre evlilik uyumu ve sevgisi yüksek olan çalışmayan kadınların sosyal destek nedeniyle daha az stres ve depresyon gösterdiğini bildirmişlerdir. Çalışan kadınların evlilik uyumları ile çalışma şartları, iş stresleri

arasındaki ilişkileri araştıran Sears ve Galambos (1992) çalışmalarında çalışan kadınların iş ve genel streslerinin evlilik uyumları ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Gerçekleştirilen bu araştırma bulgularına göre eşleri ile sorumlulukları paylaşan hem çalışan kadınların hem de çalışmayan kadınların evlilik uyumlarının eşleri ile sorumlulukları paylaşmayanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca çalışan ve çalışmayan kadınların büyük oranda eşleri ile sorumluluklarını paylaştıkları görülmüştür. Çalışan ve çalışmayan kadınların genel olarak evlilik uyumu puanlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumları arasında bir farklılığın bulunmamasının nedeni hem çalışan hem de çalışmayan kadınların eşleriyle sorumlulukları paylaştıkları bir anlamda eşlerinden sosyal destek gören kadınların evlilik düzeylerinin de her iki grupta yüksek olması olabilir.

Evlilik uyumları çalışan evli kadınların demografik değişkenlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen sonuçlara göre çalışan kadınların; yaş, eşin yaşı, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, aylık gelir ve çocuk sayısı, evlilik yaşı ve evlilik yıllı değişkenlerine göre evlilik uyumlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Benzer şekilde çalışmayan evli kadınların yaş, eşin yaşı, eğitim durumu, eşin eğitim durumu, ailenin aylık gelir düzeyi, evlilik yaşı, evlilik yılı ve çocuk sayısına göre evlilik uyumlarının farklılık göstermediği görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre genel olarak kadınların ailenin aylık gelir düzeyi yüksek olan kadınların evlilik uyumları aylık gelir düzeyleri orta düzeyde olan kadınlara göre daha yüksektir. Araştırmanın bu bulgusuna paralel olarak Bulut (1991) eğitim düzeyi yükselen kadınların evliliklerini kötü olarak ifade etme oranının arttığını ifade etmiştir. Bu bulguyu destekler nitelikte Doğan (1998) çalışmasında gelir düzeyi yükseldikçe kadınların evliliklerini iyi olarak değerlendirme oranlarının arttığını saptamıştır. Ek olarak Polat (2006) çalışmasında ekonomik düzeyi yükseldikçe kadınların evlilik uyumlarının arttığını ayrıca çatışma eğilimlerinin azaldığını bildirmiştir. Cooper vd. (1995) çalışmalarında mesleki statüsü yüksek olanların mesleki statüsü düşük olan çiftlere kıyasla daha fazla evlilik uyumuna sahip olduğunu bildirmişlerdir. Bu sonuca göre mesleki statüsü yüksek olan çiftlerin daha iyi bir yaşam standardına sahip olmaları ekonomik stresten uzak olmaları evlilik uyumlarını arttırdığı söylenebilir. Fakat gerçekleştirilen bu çalışmada kadınların yaşı, eşin yaşı,

eğitim durumu, eşin eğitim durumu, evlilik yaşı, evlilik yılı ve çocuk sayısına göre evlilik uyumları farklılık göstermemektedir. elik (2006) çiftlerin evlilik doyumlarını belirlemeye yönelik lme aracı geliştirmek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında cinsiyet, eğitim düzeyi, evlilik yılı ve şekli ayrıca çocuk sayısına göre çiftlerin evlilik doyumlarının farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırmada hem çalışan hem de çalışmayan kadınlarda eğitim düzeylerinin eşlerinin eğitim düzeyine benzer oranda olduğu görülmüştür. Tynes (1990) alışmasında evli çiftlerin benzer eğitim düzeylerine sahip olması sonucunda ailevi rolleri ve sorumlulukları paylaşma durumlarının daha yüksek olduğunu ve eğitim düzeyi yüksek olan çiftlerin daha düşük eğitim düzeyine sahip olan çiftlere kıyasla evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Gerçekleştirilen bu araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların çoğunlukla lisans mezunu oldukları ve eğitim düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sebeple eğitim durumu hem çalışan hem de çalışmayan kadınların evlilik uyumuna etki etmediği söylenebilir. Sonuç olarak araştırmada eğitim düzeyi düşük olan kadınların azınlıkta olması olası bir farklılığın saptanamamasına sebep olmuş olabilir.

ocuk sayısının kadınların evlilik uyumu ile ilişkisini araştıran Yalçın (2014) alışmasında ocuk sayısının kadınların evlilik uyumu ile ilişkili olmadığını saptamıştır. Buna karşın ocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu arttırdığını ortaya koyan çalışmalarda bulunmaktadır (Callan, 1983, Hasta, 1996, Tutarel –Kışlak ve abuka, 2000).

Evlilik uyumunda evlilik süresini inceleyen çalışmalardan bir olan Spainer, Lewis ve Cole (1975) alışmalarında evliliğin ilk yılarında evlilik uyumunun ilerleyen yıllara kıyasla daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Buna karşın şener ve Terzioğlu (2008) alışmalarında 21 yıl veya üzerinde evlilik süresine kadar evlilik süresi arttıa evlilik uyumunda bir azalma buna karşın 21 yıl ve üzerinde evlilik yılına sahip olanların ise evlilik uyumlarının tekrar arttığını saptamışlarıdır. Elde edilen bu bulguların farklılık göstermesi incelenen örneklem grubunun özelliklerinden ya da çalışmaların gerçekleştiği zamana göre dönemin şartları geleneksel olarak evlilikten beklentilerin farklı olması olabilir. Çalışmada ise çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik süresine göre evlilik uyumunun farklılaşmaması çalışmada bulunan örneklem grubunun evlilik süresinin en fazla 10 yılın biraz üzerinde olması daha yüksek evlilik

süresine sahip kadınların olmaması olabilir. Bu sebeple ilerleyen evlilik süresinde olası bir farklılığın tespit edilememesine sebep olmuş olabilir.

5.2. Öneriler

- Boşanma sayılarının arttığı günümüzde evlilik uyumlarını arttırmaya yönelik koruyucu faktörlerin belirlenmesi ve evlilik uyumu düşük olan çalışan ve çalışmayan kadınlar için müdahale programlarının oluşturulması önerilebilir.
- Araştırma sonucunda eşleri ile sorumlulukları paylaşan çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumlarının eşleri ile sorumlulukları paylaşmayan kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu göz önüne alındığında evliliklerde erkeklerin iş paylaşımlarının olmadığı geleneksel bakış açısını modernleştiren programların oluşturulmasını evliliklerde sorumlulukların ortak olduğunu vurgulayan TV programlarının oluşturulması önerilebilir.
- Evlilik ve Aile Danışma Merkezi sayısının ülke geneline yayılarak artırılması önerilebilir. Bunun yanında evlilik uyumlarında sorun yaşadığını düşünüp evlilik ve aile danışma merkezlerinden haberleri olmayan ya da bu merkezlerin kendileri için faydalı olacağını düşünmeyen kadınlar hiç şüphesiz bu merkezlere başvurmayacaktır. Bu sebeple kamuoyuna yayın yapan tv ve sosyal medya üzerinden uzmanların; “Evlilik uyumu nedir?” gibi soruları yanıtlarak evli kadınlara bilgi vermesi, olası olarak kötü evlilik uyumuna sahip kadınların neden evlilik ve aile danışma merkezlerine başvurmaları gerektiği, sorunlarını bu merkezler ile çözebilmiş olan ailelerin hikayelerini paylaşmaları önerilebilir.
- Çalışan kadınların iş streslerini evliliklerine yansıtılmalarının önüne geçmek amacıyla ayrıca iyi bir evlilik yaşantısına sahip kadın ve erkeklerin aile içinde yaşadıkları stresin iş performansları üzerindeki olası olumsuz etkisinin azaltılması amacıyla özel ve kamu kurumlarının çalışanlar için iş ve aile stresini yönetebilecekleri, becerilerini arttırabilecekleri eğitim programları ile desteklenmesi önerilebilir. Böylece kurum içi sunulan bu eğitim ile birlikte kurumlar evli çalışanlarının ev içinde yaşadıkları stres sebebiyle iş performansında yaşayabilecekleri performans kaybını en aza indirmeyi sağlayabilirler.

- Bu araştırmada çalışan ve çalışmayan kadınların evlilik uyumları incelenmiştir. İleride yapılacak olan araştırmalarda sosyal destek, kaygı ve stresin evlilik uyumu üzerindeki etkileri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abbas, J., Aqeel, M., Abbas, J., Shafer, B.M., A., J., Sundas, J., & Zhang, W. (2019). The moderating role of social support for marital adjustment, depression, anxiety, and stress: Evidence from Pakistani working and nonworking women. *Journal of affective disorders*, 244, 231-238.
- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle Yardım Talebi Olmayan Ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde Çift Uyumu Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması*. Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hatalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul, Türkiye.
- Akça-Koca, D. (2013). *Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- AKAN, Vildan (1981), *Çalışan Kadınların Ailedeki Gücü*, Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akgün, R., & Polat Uluocak, G. (2010). Effective communication and problem solving for marriage: A group work with women in a community center. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(23), 9-22.
- Aksaray, G. (Ed.). (2013). *Aile psikolojisi ve eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. ktaş, S. (2009). *Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Amato, P. R. Ve Prevetı, D. (2003). People's Reasons For Divorcing: Gender, Social Class, The Life Course, And Adjustment, *Journal Of Family Issues*, 24(5), 602-626.
- Amanvermez, Y. ve Denizli, S. (2016). İş ve aile çatışmasını yönetme öz-yeterliği ölçeği Türkçe formunun uyarlanması: Yapı geçerliği ve güvenilirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 1-17.
- Anar B. (2011). *Evli ve Çalışan Yetişkinlikerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Arpacı, F. ve Ersoy, A. F. (2007). Kadının Çalışmasının Aile Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (11), 41-50.
- Atalay, Beşir, M. Kondaş, S. Beyazıt ve K. Madenoğlu (1992), *Türk Aile Yapısı Araştırması*, DPT Yayınları, Ankara.
- ASPB (2015), *Türkiye’de Evlilik Tercihleri*, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
- Aydın, E. (2017). Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaç, S. (2001), *Çift Kariyerli Eşler ve Çalışma Yaşamındaki Yeri*, Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Bacak, B. ve Yiğit, Y. (2007). Türk İş hukukunda kadın işçilerin çalışma koşullarına ilişkin düzenlemelerin değerlendirilmesi. *Kamu-İş. İş Hukuku ve İktisat*
- Bandura, A. (2012). On the functional properties of perceived self-efficacy revisited. *Journal of Management*, 38(1), 9-44.
- Battal, A. (2008). *Boşanma sebepleri bilimsel araştırma projesi uygulama sonuçları*. Ankara: ADAG Yayınları.
- Becker, G. S. (1981). *A Treatise on the Family*, Cambridge, MA: Harvard University Press
- Berrington, A. Ve Diamond, I. (1999). Marital Dissolution Among The 1958 British Birth Cohort: The Role Of Cohabitation, *Population Studies*, 53(1), 19-38.
- Binici Azizoğlu S: Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı , 2000.
- Bulut, İ. (1991). *Türkiye’de Erken Evlenme*, Türk Aile Ansiklopedisi 2. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Callan, V. (1983). The voluntarily childness and their perceptions of parenthood and childness. *Journal of Comparative Family Studies* 14, 87-96.
- Cooper, K., Chassin, L., Zeiss, A. (1995). The relation of sex role, self concept and sex role attitudes to the marital satisfaction and personal adjustment of dual worker couples with preschool children. *Sex Roles*, 12(1/2): 227-241.
- Candemir-Karaburç, G. (2017). Evli bireylerin problemleri internet kullanımı, evlilik uyumu, eş tükenmişliği ve temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması

- düzeylelerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep
- Çakır, S. (2008). Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri Ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- Çarıkcı, İ. H. ve Çelikkol, Ö. (2009). İş-aile çatışmasının örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(9), 153-170.
- Çatal, T., Kalkan, M. (2019). Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 3(6), 179-186.
- Çelik, M. ve Turunç, Ö. (2009). Aile-iş çatışması, iş stresi ve örgütsel sadakatin iş performansına etkisi: Savunma sektöründe ampirik bir çalışma. Savunma Bilimleri Dergisi, 8(2), 217-245.
- Çelik, C.K. (2006). Eğitim yöneticilerinin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı. Tokat
- Çelik, M. (2006). Evlilik doyumu ölçeği geliştirme çalışması, Çukurova Üniversitesi Doktora Tezi, Adana.
- Çerçi, P. A. (2015). Akademide istihdam edilen araştırma görevlilerinin çalışma koşulları ve yaşam memnuniyetlerine yönelik bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi
- Çınar, S. (2009). Ev eksenli çalışan kadınların ilişki ağları ve bu ilişki ağları ile ilgili bir alan araştırması. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çilli A.S., Kaya N., Bodur S., Özkan İ. & Kucur R. (2004). Ev Kadınlarında ve Çalışan Evli Kadınlarda Psikolojik Belirtilerin Karşılaştırılması. Genel Tıp Dergisi, 14 (1):1-5.
- Çitçi, O., (1979), "Türk Kamu Yönetiminde Kadın Görevliler", Editör: Abadan Unat N, Türk Toplumunda Kadın, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği
- Çitçi, O. (1982). Kadın Sorunu ve Türkiye'de Kamu Görevlisi Kadınlar, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Darya, D. (2007). Bonds, Examining The Process By Which Marital Adjustment Affects Maternal Warmth: The Role Of Coparenting Support As A Mediator.

- Journal Of Family Psychology, 21(2), S. 288-296. Davidson Marilyn J., Burke Ronald J., "Women In Management", Paul Chapman Publishing, 1994
- Dedeoğlu, S. (2009), Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye'de Aile ve Kadın Emeği, Toplum ve Bilim Dergisi, 86, 139-170.
- Demir, A., Fışılıoğlu, F., 1999 "Loneliness and Marital Adjustment of Turkish Couples", The Journal of Psychology, 133, 230-240.
- Demiray Ö. (2006). Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derici, H. T. (2018). Evli çiftlerde facebook ve akıllı telefon bağımlılığı ile çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Döner, S. (1999). Kadının Aile ve Çalışma Yaşamındaki Konumu ve İçinde Bulunduğu Görev İkillemi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, E. (1998). Evlilerde yalnızlık, depresyon, benlik saygısı ve denetim odağı inancı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara
- Dursun, S. (2014). Kadın çalışanların yaşamış oldukları iş aile yaşamı çatışmasının iş ve yaşam doyumu üzerine etkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 28.3
- Düzgün, G. (2009). Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumunu İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ecevit, Y., (1993), "Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri", Editör: TEKELİ, Ş., 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, s.117-128.
- Ekşi, A. (1990). Çocuk-genç ve ana-babalar. İstanbul: Bilgi Yayınevi. Eraydın, Erendil, vd., Yeni Üretim Biçimleri ve Kadın Emeği: Dış Pazara Açılan Konfeksiyon Sanayinde Yeni Üretim Süreçleri ve Kadın İşgücünün Bu Sürece Katılım Biçimleri, T.C. KSGM, Ankara, 1999
- Erberk E., Beştepe E., Akar H., Eradaımlar N. & Alpkan R.L. (2005). Evlilik uyumu, Düşünen Adam, 18(1): 39-47. (Erkek & Karagöz, 2009).

- ERSÖZ, Aysel (1999), Cinsiyet Rollerine ilişkin Beklenti, Tutum ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınlar Örneği), TC Kültür Bakanlığı Yayınları/2303, Başvuru Kitaplar Dizisi/64, Ankara.
- Erberk E., Beştepe E., Akar H. ve ark. (2005). Cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişki: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 18:72-81.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). Evlilik ilişkilerini geliştirme: Kuram ve uygulama. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Freeston, M.H., Plechaty, M. (1997). Reconsideration of the Locke-Wallace Marital Adjustment Test: Is it still relevant for the 1990's?. *Psychological Reports*, 81, 419-434.
- Fışiloğlu H., Demir A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214- 218.
- Fışiloğlu, (2001). Consanguineous Marriage And Marital Adjustment In Turkey. *The Family Journal*. 9,215-222
- Fışiloğlu, H. & Lorenzetti, A.F. (1994). The relation of family cohesion to marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 16(6), 539-552.
- Fidan, F. (2005). Çalışan Kadının Sorunu: Çatışan Roller. Sorumluluklar ve Beklentiler Gıda Sektörü Örneği. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.No:32*
- Fincham, F.D. & Beach, S.R.H. (1988). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: Real versus hypothetical events. *Cognitive Therapy and Research*, 5, 505-514.
- Gezer, S. (2000). Çocuğu anlamak. İzmir: Çağlayan Yayınları.
- Gladding, S.T. (2002). Family therapy. History, theory and practice. Merrill Prentice Hall.
- Gökmen, A. (2001), Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerinde Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gümüşdaş, M., Ejder, A.S. (2016). Gebelikte Evlilik Uyumu Ve Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Hsp* ;3(1):1-8.
- Gümüşoğlu, F. (2008). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 39- 50

- Harkönen, J. & Dronkers, J. (2006). Stability and Change in the Educational Gradient of Divorce. A Comparison of Seventeen Countries, *European Sociological Review*, 22(5), 501-517.
- Hasta, D. (1996). Ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik doyumu ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Hicks, M. & Platt, M. (1970). Marital Happiness and Stability: A Review of Research In The Sixties. *Journal of Marriage and The Family*, 553-574.
- Hennessy, K. D., & Lent, R. W. (2008). Self-efficacy for managing work–family conflict validating the English language version of a Hebrew scale. *Journal of Career Assessment* 16(3), 370-383. doi:10.1177/1069072708317383
- Hunt, R.A. (1978). The effect of item vveighting on the LockeWallace Marital Adjustment Scale. *Journal of Marriage and the Family*, 40, 249-256.
- Hoşgör, E. (2013). Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ve evlilik uyumunun incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. Hovardaoğlu,S. (1996), Sosyal Mübadele: Evlilikle İlgili Değerlendirmelere Etkisi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (36), 12-24.
- Jyoti, T., & Prabha, B. (2012). Marital Adjustment of Working and Non-Working Women – A Comparative Study. *Quest-The Journal of UGC-ASC Nainital*, 6 (3), 504-508.
- İmamoğlu O, 1994. Değişim sürecinde aile; evlilik ilişkileri bireysel gelişim ve demokratik değerler. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara
- Kalkan, M., (2002). Evlilik İlişisini Geliştirme Programının, Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, Türkiye.
- Karahan, A. ve Bener, Ö. (2005). Bolu Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesinde Çalışan Evli Hemşirelerin Ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* 2(8), 113-120.
- Karasar, N. (1998). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaoğlu, B. M. (2019). Evli bireylerde benlik saygısının çift uyumu ve cinsel doyum üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa

- Kasapoğlu, F., Kutlu, M., & Durmuş, E. (2017). Evli bireylerde kişilerarası ilişki tarzı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki: evlilikte özyeterlik algısının aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11), 469-487
- Keser, A. (2005), İş doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1 (4), 77-95Kırkpınar, L., (2001). Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kışlak Tutarel Ş, Çabukça F: Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Cilt: 2 Sayı 1 : 6, 2002.
- Kızılgöl Ö., (2005). Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13/1 2012Kocacık Faruk, Gökçaya, V. B. “Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları.” *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 6(1).
- Koray, M. (1993). Türkiye ‘de çalışan kadın ve kamuda çalışma. *Kadın Eğitim Çalışanları Sorunları Sempozyumu*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237
- Larson J .H. & Wilson S.M. (2002). The impact of job insecurity on marital and family relationships. *Family Relations*, 43(2), 138-147.
- Levinger, G. (1965). Marital Cohesiveness and Dissolution: An Integrative Review, *Journal of Marriage and Family*, 27(1), 19-28
- Lewis R. A. , Spanier G. B (1979). Theorizing about the quality and stability of marriage. *Contemporary Theories about the Family* (Wesley R. Burr, Reuten Hill, F. Ivan Nye and Ira L. Reiss Eds.). C.1 Newyork: Free Press. SS.266-295.
- Locke, H.J., Wallace, K.M. (1959). Short marital adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21,251-255.
- Malkoç, B. (2001). The relationship between communication patterns and marital adjustment. (Yüksek lisans tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, AnkaraMarshall Gordon, sosyoloji sözlüğü,(çev:Osman Akınhay/Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999
- Mayer F.S. & Sutton K. (1996). *Personality: An Integrative Approach*. New Jersey: Murphy, M. J. (1985). Demographic and Social-economic Influence on Recent British Marital Breakdown Patterns, *Population Studies*, 39(3), 411-460.

- Nathawat, S., & Mathur, A. (1993). Marital adjustment and subjective well being in Indian educated housewife sandworking women. *Journal of Psychology*, 127(3):353-358.
- NIELSEN, P. V., Specification of a Two-dimensional Test Case. Department of Building Technology and Structure Engineering. Aalborg University, 1990.
- Özgüven, İ.E. (2000). Evlilik ve Aile Terapisi, Ankara: Pdrem Yayınları.
- Öztürk, N. (2008). Evli bayan öğretmenlerde iş-aile çatışmasının iş stresine ve performansa etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi
- Özgüven, İ. E. (2014). Evlilik Ve Aile Terapisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Öziş, G. (2016). Evlilik yaşam doyumunun algılanan ebeveyn ilişkisi, psikolojik dayanıklılık ve dinsel inanç gücü açısından incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,14-15
- Parlar, H., & Akgün, Ş. (2018). Evlilikte bilinçli farkındalık, evlilik doyumu ve problem çözme becerileri ilişkilerinin incelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 1(1), 11-21.
- Pateman, Carole (1988), *The Sexual Contract*, London.
- Pınar F. (2008). Barbara Frischmuth'ta Çalışan Kadının Sorunları ve Kültürel İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat D. (2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Razon, N. (1980). L. Jakson'un family attitudes testi'nin annesi çalışan ve çalışmayan 9 yaş çocuklarına uygulanması. *Pedagoji Dergisi*,1.
- Rogers, S. J., & DeBoer, D. D. (2001). Changes in wives' income: Effects on marital happiness, psychological well-being, and the risk of divorce. *Journal of Marriage and Family*, 63 (2), 458-472.
- Rutter, M. & Quinton, D. (1977). Psychiatric disorder - ecological factors and concepts of causation. In M. McGurk (Ed.) *Ecological Factors in Human Development*. Amsterdam: North Holland.
- Sardoğan-Karahan, M. (2005). The Effect of Human Relation Skill Training Program for Married Couples on the Level of Marital Adjustment of Married Couples.

Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 38(2), 89-102. DOI: 10.1501/Egifak_0000000117

- Saxton. L. (1982). *Marriage: The Nature of Marriage, The Individual, Marriage, and the Family*. California: Wadsworth Publishing Company Belmont.
- Sanızah, A., Hasfarıza, F., Rahayu, S. N. Ve Naslına, A. N. N. (2014). Determinants Of Marital Dissolution: A Survival Analysis Approach, *International Journal Of Economics And Statistics*, 2, 348-354.
- Sears, H. A. & Galambos, N. (1992). Women's work conditions and marital adjustment in two-earner couples: A structural model. *Journal of Marriage and the Family*, 54(4), 789-797.
- Senemoğlu, N. 2005. *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. (12. Baskı). Ankara:Gazi Kitabevi.
- Sezer, Ö. (2005). Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(23). 87-101.
- Shiget, Et Al. (2014). Roles Of Family Cohesiveness, Marital Adjustment, And Child Temperament İn Predicting Child Behavior With Mothers And Fathers. *Journal Of Social And Personal Relationships* ;31(2):200-20
- Spanier, G.B., Lewis, R.A., Cole, C.L. (1995). Marital adjustment over the family life cycle: the issue of curvilinearity. *Journal of Marriage and the Family*. 37:263-275.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı Sosyo-ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4 (13), 7-20.
- Şendil, G. & Korkut, Y., (2008). "Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu Ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi", *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28(0), pp. 15-34.
- Tabachnick, B. G., and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tan, M. (1979). *Kadın ekonomi yaşam ve eğitimi*. İstanbul: Tisa Matbaası.
- Tarhan, N. (2012). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taysi, E. (2010). Evlilikte bağışlama: evlilik uyumu ve yüklemelerin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 40-52.
- Thibaut JW, Kelley HH (1959) *The Social Psychology of Groups*, New York, Wiley.

- Timur, S. (1972). Türkiye’de aile yapısı. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008–2013 http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/502_1.pdf
- Turğut, M. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması, T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara
- Turğut, M. (2011). Türkiye Aile Yapısı Araştırması Taya, Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
- Turğut, M. (2014). Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması Tbn, T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1995). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon İle Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1996). Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. Türk Psikoloji Dergisi, 12(40), 55-65.
- Tutarel-Kışlak, Ş., (1999). "Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması", 3P Dergisi, 7(1), pp. 50-57.
- Tutarel –Kışlak, Ş. & Çabukça, F. (2000). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Aile ve Toplum Dergisi, 35-41.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F., (2002). "Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi", Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 2(6).
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). "Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler", Aile Ve Toplum, 8(3), pp. 61-68.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Göztepe, I., (2012). "Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler", Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), pp. 27-46.

- Tynes, S.R. (1990). Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Social Science Research*, 19: 153-174.
- (Twenge, 2003; Demiray, 2006).
- Uçak, D. (2015). Evli çiftlerin kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep
- Ulaşoğlu, Ö. (2020). Dürtüsel davranışların ve iletişim yeterliliğinin evlilik uyumu ile ilişkisi. (Yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Uşen, Ş. ve Delen M. (2011).Eğitimli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri, (ss. 127- 132). İstanbul Örneği, Kamu-İş; C:11, S: 4.
- Yalçın, H., (2014). "Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arındaki İlişki", *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), pp. 250-261.
- Yıldırım A.(1997). Gender Role Influences on Turkish Adolescents Self-İdentity. *Adolescence*, 32(125): 217-231
- Yılmaz A., Bozkurt Y. & İzci F. (2008). Kamu Örgütlerinde Çalışan Kadın İş Görenlerin Çalışma Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2):89- 114.
- Yörükoğlu, A. (1992), *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Özgür Yayınları, İstanbul.
- Yüksel, Ö. (2013). Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Zeytinoğlu, E., (2013). Evli Bireylerin Benlik Saygısı, Kıskançlık Düzeyi, Evlilikteki Çatışmalar ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye